सन्न १८२७ चे मूळकायदे

व पुढे वर्षी त्यापुढील अक्ट

यांचें

अल्पश्रमानें ज्ञान होण्या करितां

सोलापूर जिल्ह्यांतील विनायक नरसिंह देशपांडे परग
णे अलमेल वकील याणीं महाराष्ट्रभाषेंत श्लोक व आ
र्यादि छंदोरूपानें नवीन ग्रंथ केला.

तो मुंबईत

विठ्ठल सखाराम अग्निहोत्री यांचे
छापखान्यांत छापिला.

सन्न १८५७ इसवी

शके १७७८

श्री

प्रस्तावना

मुंबई सरकारचे गवरनर साहेब बाहादूर हे मुख्य विलायत सरकारच्या आज्ञेवरून सन १८५७ इसवी सालाचे जानेवारी महिन्याच्या पहिल्या तारखेस पोषशुद्ध १ देच्या मितीस सर्व प्रजापालनार्थ यथा न्याय होण्या विषयीं अधर्म कृत्य न घडावें व संतोष दायक समीचीन मार्गानें वागण्याची मेधा सर्व जनास इहलोकीं असावी तेणें करून भगवत्प्राप्ती होऊन परलोक साधन व्हावें एतदर्थ धर्मशास्त्र अनुसरून मोठे मोठे विद्वान धर्मशास्त्रवेत्ते त्यांच्या अनुमतें व धर्मशास्त्रांत महदपराधी आणि मात्राने तनुखंडनादि

कज्याशीक्षा त्याखेरीज करून आणखी कांहीं अग्राह्य वचन असल्यास तें सोडून हे सव्वीस कायदे ह्मणजे प्रत्यक्ष नीति गच्छ निर्माण केले आणि त्याचे पृथक् पृथक् भाग न्याय संबंधीक व्यवहाराभिधानानें निवडले ते येणें प्रमाणें

१० दिवाणी प्रकर्ण १ पासून १० पर्यंत.

५ फौजदारी प्रकर्ण ११ पासून १५ पर्यंत.

२ मुलकी प्रकर्ण १६ पासून १७ पर्यंत.

१ शापरीती प्रकर्ण १८

बाएक.

१ मुंबईतील वस्तूवर अनेक रीतीनें धारा घेण्याचे बाबदींत १९ बाएक.

१ जळमार्गानें बंदरांतून माल आण

दींत २५ वा एक-
१ काजीस नेमणें व
त्याच्या कामाबद्दल
रीत ठरविण्याचे बा
बदींत २६ वा एक-
१ इंग्रेज लोक हुद्देदा
र जड्ज व कलेक्टर व
त्यांचे अशिष्टनय-
गेरे लोक हे आप-
ल्या हातारवाळचे
माणसांचीव व्यव
हार चाकरी नकर-
णें वजमीन आ

ज्ञेव्यतिरिक्त घेऊ
न उपभोग करणें-
याचे निर्बंध कर-
ण्याचे बाबदींत २३
वा एक
१ वर्तमान खबर इ
त्यादिक छापण्या
चीं यंत्रें बाळगिण्या
विषयीं व त्याचीरी
ती बद्दल २४ वा एक

येणें प्रमाणें प्रथम कायदे निर्मिले त्यांज वर पुरवणी कायदे व अकट ह्मणोन जे झाले आहेत त्यांत किती एक कायदे व त्याचे कलम रकम हे फेरफार करून कांहीं रद्द करून प्रति वर्षास सर्कारा ज्ञेनें लेजिले थीव यांहीं नवीन ठरवीत आहेत येणें करून हा कायदा ग्रंथ समुद्रासारखा मोठा पसरला आहे तेव्हां यांत तरणें परम कठीण व कोणत्या कायद्यांत काय मतलब आहे तें उलथा पालथ केल्या वांचून लरित समजुतीस येत नाहींत यामुळें सर्व कामदारांस व सर्व उमेदवार लोकांस मोठी अडचण पडती यास्तव सर्वांच्या हिताकारणें समजण्यास फार समंजस सुलभ असावे व ध्यानांत निर-

तर राहाण्या करितां अमुक काय यांत अम का-
अभिप्राय आहे त्याजला एकंदर इतकीं कलमें
आहेत अशा संकेतानें सन्न १८२७ पासून स
न्न १८५६ इसवी पर्यंत सरकारानें जितके म
हाराष्ट्र भाषेंत छापून जिल्ह्यांनीं हाय प्रसिद्ध
केले आहेत त्या त्या प्रतीच्या नाना वृत्तांवर-
श्लोक बद्ध व्याख्यान केलें आहे हे श्लोक ह्य
णून लाहान मुलांस देखील काय यांतील बो-
ध व्हावा अशी योजना श्लोकांत आहे अत एव
विद्वज्जनानीं ग्रहण करावें- अत्युपयोगी आ
हे परंतु या देशीं बहुत करून या ग्रंथाची प्रसि
द्धी न वती- अकस्मात् आमच्या खासगी का
मा निमित्य मुंबईस आलों त्या वेळीं कर्म धर्म सं

बंधानें राजमान्य राजश्री हरीमाहादेव ऊर्फ तात्या साहेब बरवे राहाणार पुणें यांचा आमचा सहवास झाल्याचे योगानें त्याकाय द्यावरील ग्रंथ त्यांच्या दृष्टीस पडला ते व्हां फार चतूर व त्यांची विद्वत्ता मोठी व विजातीय कल्पना खोर मोठे हुंशार त्याणीं अति प्रीतीनें या ग्रंथाचा उतारा करवून सर्व लोकांच्या हिताविषयीं वेदशास्त्र संपन्न राजमान्य राजश्री विठ्ठल सखाराम अग्निहोत्री वास्तव्य मुंबई फणसवाडी यांचे छापखान्यांत मुख्य मालक यांस छाप विण्याविषयीं सांगीतल्यावरून त्याणीं सर्व जन कल्यार्थ पुष्कळ प्रती छापून प्रसिद्ध केलें

तारीख १ माहे मार्च स

न १८५७ इसवीफा
ल्गून शुद्ध५ शके
१७७८ अनलनाम
संवत्सरे·

श्री

सन्न १८२७ इसवीचे कायदे ३४ त्याची

अनुक्रमणिकारूपव्याख्यानप्रारंभ

अवतर्णिकागीतीवृत्त

गोर्नर कौसल निर्मित धर्मागमयुक्त कायदे वाचा
बुद्धिप्रदजो कर्ता त्याचा गुण अंशकायदे वाचा १

शार्दूलविक्रीडितवृत्त

सन्न ष्टादश सप्त विंश इसवी चे कायदे निर्मिले ना
नाधर्म स्मृशास्त्र युक्त सकळा लोकोपयोगी कळे
दुर्व्यापार तरंगिणी स्मृतरणी चौतीस एकंदरें त्या-
चीमीं कथितों अनुक्रमणिका बालप्रबोधा त्वरें २

कायदा १ श्लोक वृत्तशार्दूलविक्रीडित

बाबीच्या पहिल्या निबंध करणें मागील जे कायदे
सिद्धांत प्रकट प्रतीत दुसऱ्या चालावया वाइदे ॥

होये बंध अमूक तीन चवथ्या अर्थानु बोधी वरा
चालावें हुकुमा ह्मणून पहिला एकून कल्माकरा १

कायदा २ दिवाणी प्रकर्णगीती वृत्त·

पहिल्या बाबीं कथिली सदर दिवाणी अदालतनी री·
त॥ पंधाकल्मे नकरू द्यावें जडजादिकांस विपरी·
त॥ १॥ जिल्हा जडज अशिष्ट न त्याच्या कामास·
बाबहा दुसरा॥ नाब्यांतिल जें कोडत हुकुम त
यावरि स्रकल्माते अठरा॥ २ स्थापन वर्जन शा·
सन अमल करा या अदालतींत नरा॥ अधिकार
कुणा कोणा कलम त्रययुक्त बाबहा तिसरा॥ ३॥
चवथ्या बाबीं कथिलें कल्मा ष्टें कामस्था अमीना
चें॥ मानावें जें हुकुमं जडजाचेंहीं आशिष्टना ना·
चे॥ ४॥ देण्या घेण्या विषई कोठें फिर्याद इंग्रजा व

रते॥ चालेल कसी यास्तव पंचम बाबीं हि कल्म
या परते॥५॥ केसें वकील होतिल त्याच्या का-
मांत कोणती चाल॥ साऱ्या बाबींआहे दशक
लमानें निरोपिलें निखिल॥६॥

प्रस्तावनाआर्यागीतीवृत्त.

छपन्न कल्म एकुन साबाबें युक्त कायदा दुस-
रा॥ वाचा सदा कदाही सद्बुद्धीला स्मरा कुधी-
विसरा॥१॥

कायदा ३ दिवाणी प॰ श्लो॰ स्नग्धरा

अर्जी फिर्याद केसी परदिनि बसणें नेमणें कोड
ताचा आहेही रीत बाबी प्रथमच कथिली तीन
कल्में द्याचा॥ फिर्यादीच्या तपासी लिखिन-
निखिलगी पंच कल्में त्रिनामें शिक्कातेंसेसहीचे

नकलहि मिळणें तुर्य बाबी हि कल्मे ॥ १

प्रस्तावना आर्यागीती वृत्त.

तेरा कल्में एकुन चौबाबें तो सविस्तरें कथिला ॥
त्री कायदा विभूनें वाचा पावाल पूर्ण सन्मतिला १

कायदा ४ दिवाणी प्र० आर्यागीती वृ०

एक्या कल्में पहिल्या बाबीं कथिला अमूक शब्दार्थ
दुसऱ्यात्रिकल्म निकरें अर्जी धावा कुठें स्व घेण्यार्थ १
प्रतिवाद्याला धरणें जप्ती करणे तसे नि वासात ह
जरहि तिसऱ्या बाबीं एतद्विषयींच कल्म होसात २
वादी प्रतिवादीच्या अर्ज्या घ्याव्या कशाहि फिर्याद
झाल्या वर त्यादो घा दावावेंकीं परस्परा याद ३ या
स्तव चवथ्या बाबीं कथिलें संपूर्ण पंच बाबीहि ॥ ए
क्या कल्मीं कथिलें वादी फिर्याद काढण्या विषईं ४

कोडत नेमावीकीं फिर्यादीची तपासणी धर्मे ।। ४ इ-
नसाफाचा कैसे कथिला षड बाब भाव दशकल्मे ५
सप्तम बाबी दोघे कागद घावे नसेपुरा व्यास क-
लम ह्येन कथिलें धर्मन्यायें जसे पुरा व्यास ६
देतिल जेते दोघां पाहूं द्यावें तसें प्रती घेण्या अ
स्कावासावीनच पुनराज्ञा मागती तया देण्या ७
जागाजमीन पाहाणें निश्चय करणेस नेमणे कों
णा अष्टम बाबीं कथिला एक्याकल्मे तदर्थ तो
भरणा ८ नव्या बाबीं चौदा कलमें कथिला क
सेहि यकरार साक्षीदारापासून घ्यावें या बा
बद्दीत तोसार ९ वारस होण्या स्तव जे करति
ल फिर्याद अन्य लोकाला जाहिर करण्यास्तव
कीं कलमद्वयदशम बाब सकथिला १० नव

कलमें कथिलाजो कोडत हुकुमास अन्य अट-
कावा केला तयास शीक्षा केसी होईल बाब अ-
कावा ॥ ११ ॥ वादी प्रति वादीचा इनसाफाचाच
खर्च जो झाला ॥ द्यावें कोणा कलमें ह्य बाराबा
ब यास्तवी कथिला १२ फिर्यादीत हमीजर भ
रूनी त्यापरि न वर्तल्यास खुबी अर्जी द्यावी एक्य
कलमें कथिली त्रयोदशी बाबी १३ अर्जी निवा-
डपत्रीं उत्तर प्रत्युत्तरें तसें दावा ल्यावें लिलाव
जप्ती अक्रा कल्मेंहि बाब चोदावा १४ लिहितां
निवाड पत्रीं चुकलें जरि तरि फिरून पायास अ
र्जी द्यावी पंधरा बाबीं कल्मेक अग्रनायास १५
नव कल्मे कथिलें कीं षोडश बाबीं अपील करण्या
ला मुदतहि तेसेंहि स्थल आहे अकत्यार होउ

साज्याला १६ अपील केल्यावरिसग प्रथमनि-
वाडा कसा नचालेल थास्तव सचा बाबीं कलम
इंद्रेन सर्वही कथिल १७ अकरा कलमें अठ
रा बाबीं क्रम सर्व तो अपीलाचा मुख्यस्थलीं
हि कथिला साक्षी समने नवे पुराव्याचा १८ वा
दी प्रतिवादीचे आदि निवाडार्थ नाम नंबरहीं
दावा टवाव ल्याचा कलम हूय युक्त बाब एकु
णिसही १९ पंधा बाबा शयजो त्यापरि कथि-
लाच बाब वीसावा एक्याकलमें दोघे ते सेंकी
जे फिरून तोपहावा २० जडजावरिजरदेइल
सदर अदालत विनिश्चयें अर्जी घेइलएकवि
सबाची कलमहूंजो जशी तशी मर्जी २१ मु-
ख्य स्थानीं द्याव्या अर्ज्या यांस बाब कल्मेकें

नाहीं ठराव पटला देशरिवाजास शास्त्रसंमत
के॥ २२ बाच्छा कोडतजेथें षण्मासावरि अफी
ल चालेल तेविस बाबी आहे त्याचा तात्पर्य-
काय तो निरिवल २३

प्रस्तावना आर्या गीति वृत्त·

तेविस बाबे शंभर कलमे परियुक्त कायदा तुर्य
याचे पूर्ण मतीजो त्याचें वर्णील कोण चातुर्य १

कायदा ५ दिवाणी प्र० स्रग्धरा· वृत्त·

जो संभोगी परस्था वरमिळकतजी तीस संव
त्सरेंही त्याची होईल कीं ती कपटाविरहितें सा
ट वर्षांत पाहि मारामारीक वर्षा तरुतु वहि
जमा खर्च रोखार्क संख्या एक्या बाव्यष्टक
ल्पें सकलाहि कथिलें घाणमाला न संख्या १

तंटा आहे असा कीं परमितरुपये घेतल्याचा चरो-
खा लीहूनी जो दिला हे खलु परि तितुके घेतला
नाहि देखा॥ यादी फिर्याद केला मग जरि प्रतिवा
दी करी नो पुरावा एक्या कल्मेंहि बाबीं कथन रख
चित होणार नाहींच दावा॥ २॥ एकाला एक घ्या
वें अधिक जरि कधीं शास्त्र संमत्त नाही व्याजा-
चाही करार भमिति च न सला पोण मुद्रा शतांही
वर्षा वर्षा कुशीदे मुदल मिळउनी एक केल्यान चिं
ता त्री बाबी चार कल्में खलु परि कथिला विस्तरें-
व्याज पंथा ३ चो बाबी कूळ पेसा जर धन पतिनो
देत अस्तां न घेये तेव्हां पासून नाहीं ह्मणहुन कथि
लें व्याज कल्मेक न्यायें॥ कल्मे कं पंच बाबी कि-
मपि विषय जो घाण ठेवी कुळानें जामीनीच्याप

रीतो भिळकतसमजा वीकरार म्हणें॥ ४॥

प्रस्तावनाआर्या गीती वृत्त-

पंधराकल्मे एकुन पंचम बाबेन कायदा पांच॥ क
थिला सविस्तरशनें वाचानेंसाच सर्व परिसाच १

कायदा ६ दिवाणी प्र० स्त्रग्धरा वृत्त

निश्वाने घेउनीकीं सरटिफिकिटजी निःस्वता
सत्सहोयां अर्जीद्यावीनयाला किमपिचस क
ला खर्च नाहींच वांयां॥ छापाचागत्य नाहीं नक
लहिंकरण्या कागदाचा पुरावा देण्या घेण्येक
बावें हृय ऋषिकल्मे कायदा युक्तसावा॥ २॥

कायदा ७ दिवाणी प्रकर्णइंद्रवज्रावृ०

पंचा वरीसंमन जोअसेल कज्यातयाचा परि-
तोचुकेल॥ कल्मत्रयेंसर्वनिरोपिलाहे एक्याच-

बाबी खलुसार आहे १ झाल्यावरी पंचतपास-
णीती सम्यक्करावीच यथा स्कनीती॥ दोघे न-
से हाजर पंचमत्त चत्वार कल्मद्वय बाबयुक्त॥
२ छापील पत्रावरि जोठ राव लीहून कज्याश-
य दोन नाव॥ चालेल त्यांहीं वरकी अपील त्रि-
बाब कल्मत्रय सान कूल ३

प्रस्तावना आर्या गीती वृत्त.

दशकल्मानें परिमित बाबत्रय युक्त कायदा सात॥
निर्भय वदेल ह्मणता जैसा धणि जो हि कायदा सात १

कायदा ८ श्लोक बारस प्र० इंद्रवज्रावृ०

मामूल चाली परिवर्तणारा मेल्यानरा वारस इच्छि
णारा॥ जो मृत्युपत्रावरि चालणारा जडजाज्ञया
मुख्यभर्ते ट्विचारा॥१॥ त्याचा प्रकार कथि ठाव

लुआदिबाबीं सर्दी फिर्कीटमिळण्यास्तवनीब्रधा
वी॥ अर्जीह्मणोनिदिशकल्यभिनेसमस्ता जा-
हीरमीचकरण्यासहिअस्तिरस्ता॥२॥ जोवार-
साहेनहितोमतीनें वेडानरें मूळअसंवयानें॥
त्याची जरी वृत्ति असेल त्याला संरक्षणार्थींपर-
नेमण्याला॥३॥ अकत्यारआहे खलु कोडताला
जाहीरनामा दिशिला वण्याला॥ कल्म नयानें क
थिलें हिंचार्था अकत्यार याचें बहुमीहिशोबी ४॥

प्रस्तावनाआर्यागीतिवृत्त-

अष्टाकलमें बाबहुहूंकथिलाच कायदाआठ॥
पटनाबऱ्याप्रकारें समजेलचकींवदावयावाट १

कायदा १ श्लोकनोंदणीप्र०

धणीपणापत्रहिद्मराचा आहेशिरस्तास्वतनों

दण्याचा॥ सामान्यनादसरिं भृत्यपत्र नानापरीचे
स्वलुअन्यसूत्र॥१॥ अंकद्वयांतलिहिल्यापरिहेऊ
नीफी नोंदीविणारलिरवऊनिचसर्वछापी॥ घा-
वें ह्मणून कथिलाहितसर्वलोका होण्यासपंचकल
में शशिबाबदेखा॥२॥ दोघांसजोएकलिहूनद्ये
आ दीकुणाचेंजरिनोंदिलाहे॥ चालेलत्यानेंच ध
णीपणाचे पाण्ह्मासअकत्यारअसे जनाचे॥३
कल्मतृतीययुगबाबआहेतयाला सामान्यदसरि
तसे प्रतिनोंदल्याला॥ होईलतोचअसलापरि
वर्लेला बाबत्रयेककलमें अतिनासलेला॥ ४ ॥

प्रस्तावनाआर्यागीतिवृत्ति -

श्रीबाबेनवकल्मेंकथिलानवकायदासविस्तारें॥
पठचअंतरण्यास्तवर्की शोभेनवकायदासविस्तारें॥

कायदा१० श्लोक. शिखरिणी. वृ. हद्द.

जमीनीचा कज्या हरणविषयीं मुख्यविभुनें क
मेटीनेभावी शपथ करुनी काम करणें॥ तयाम
ध्यें शंभूनयनमितसाहेबबसती सविस्तारेंबाबी
प्रथम कथिलें कल्मगणती॥१॥ शिरस्ताकामा
चा कथनकरणें हद्दविषयीं निवाडाहीत्याहवा
थसमजविणें ग्रामजनहीं हजीरा साया ला मु
दतविषयीं नोटिसतसे ह्यीं बाबीं कल्मे नवपरि
मितें बोधनअसें॥२॥ जमीनीचीहद्दी करुनिम
गहो स्वूणकरणें निवाडाझाल्याहीं तदुपरिनसे
तीनमहिनें॥ अपीलाचीआहे मुदतजडजा
नींचफडशा करावेत्री बाबी चतुर कल्में सांग
तिअशा॥३॥

प्रस्तावनाआर्यागीतीवृत्त

षोडशकलमेथिला विस्तारेंतोच कायदादशम
वाबत्रयेनपठतां होयेतात्काळमोरव्यंखेदशम १

कायदा ११ श्लोक· शार्दूलविक्री॰ फोज·भ·
बाबीं त्यापहिल्या असेंनिकथिलें कीं फोजदा·
रीतरी इंग्लीशांवरिचालणारनकदा चाले ल·
अन्यावरी ॥ यादेशींअसणारलोकपरदेशीं·
जाउनीजोगुन्हा केल्यालाहितयावरीहिं हुकु
मा हेचारकलमेंपुन्हा ॥१॥ येयेजोजरियादिशीं
चदुसऱ्या राज्यींकरूनीगुन्हा षण्मासावरिकैं
सलासालिहिणें देण्यासआहेमना ॥ कलमेंतीन
निरोपिलेंहिदुसऱ्या बाबींतृतीयांतसे इंग्लीशा
वरियापरीचकथिलें एक्याचकलमेंअसे ॥ २ ॥

प्रस्तावनाआर्यागीनीटन·

त्रीबाव्नें कल्याष्ट्रे विस्तारें परिनिवेदिला अकरा॥
हा कायदा यदा जो पठतां पावालसौख्यबोधकरा १

कायदा १२ श्लोक फोजदारी प्रकरः वसंततिं०

पोलीसकामकरण्यास्तवनेमण्याचे त्या बाबदी·
न जडजादि अशिष्टनाचे॥ अकस्यारफालेकट·
रासकाय कल्माष्टकें प्रथमबाबनिरोपिलाहे॥१॥
माजस्त्रिटेस्करवकसें घडतेंजनाशीं त्यासारि-
खीच वहिवाट करावयाशि॥ हानांतलेगणित
पोलिसकारभारी नाकीतरीन कसिचौकसिनेंन
पूरी॥२॥ अकस्यारताकरुनिफेसलदंडण्याला
मासहूयोपरि नकैद करावयाला॥ मोठेगुन्हेजरि
असेशशानाकडेजे बाबहूयीकलमपंचदशींरवाजे ३

जास्तीगुन्हेजुलुमभांडणतानव्होये कोणीअयो
ग्यअसणारत्यास घेणें॥जामीनदेववतनोनरि
हद्दिपार बावन्नईकलमसम्रअसाविचार॥४॥पो
लीसकामकरणारसमस्तज्ञावें कैदीजनासधर-
ण्याअनुकूळव्हावे॥त्याणें इनामइतका कथिलावि-
चार कल्मेंनवम्रहमितेंननुबावचार॥५॥पोली
सकामप्रगणयातिलचालवाया तीरीतअष्टकल
मे कथिलीकराया॥शिक्षाधिकारकितिमन्मथ-
बाणबावी माजिस्त्रटासचरपोटकराहिशेबीं६
ग्रामांतरींसकलपोलिसकामकेंसें चालावयास
कथिलेंऋतुकल्मनेंसें॥ बावीत्वषष्ठमगणयांति
लपोलिसाचे हातातळींसकळवागणुकीच त-
याचे॥७॥

प्रस्तावनाआर्यागीतीवृत्त.

त्रेपन्नकल्मएकुन साबाबेयुक्त कायदाबारा॥
माजस्त्रिटघटनाहे होयेसंपूर्णवाचिताबारा॥१॥

कायदा१३ श्लोक. फोजदारी प्र० वसंततिल०

मुख्यस्थळींजडजसंचयबोधव्हावादुष्कर्मलांचवि
षयींचविचारबेवा जिल्ह्यांतलेजडजयापरिसा
रआहे॥ एकादशेंकलमआदिंचवर्णिलाहे॥१॥ बा
बह्यींतेक्रमिनालकाम निरोपिलात्यासचवेद
कल्य॥ अशिष्टनाचेचतसाविचार शीक्षाकरा
याकितिचाधिकार॥२॥ सर्किटजिल्ह्यांतकसेंफि
रावें माजिस्त्रटाबाबदिकामपहावें मुकत्यारदं
डादिकसोडण्याला त्रीबाबकल्माष्टअसेतयाला
॥३॥ आहेकसास्विशलकोडनकामसार॥ त्याबा

बदींतकथिलारवलुबाबचार॥ दंगातसेंफितुरबं
डअशागुन्ह्यांचें शीक्षाठरावइनसाफुनिकल्मती
चें॥४॥ सदरफौजदारीकामकेसेंकरावें शशन·
जडजकामेंचौकशीनेंचप्हावें॥ हुकुमहकमसर्वा
पोलिसाचाविचार नमुजलनिधिकल्में पंचबा·
बीचसार॥५॥ कैदीजनाबाबदिसाक्षघ्यावी शी
क्षागुन्हाशाबितताकरावी॥ करूनयेकींजबरीक
स्याही कल्मा छटकें षष्ठकबाबपाहीं॥६॥ कैदीज
नारक्षणबंदिरखाना जिल्ह्यांतलेसर्वविचारनाना
त्यात्याकसीवागुणाकी घडावी यापंचकल्मेंरवलु
सप्तबाबी॥७॥

प्रस्तावनाआर्या.

सेताळिसकलमानें सप्तमबाबेंनिरोपिमानेरा॥

जोनरपदेलशश्वत् होइलत्याचेंनिमोरर्व्यमातेरा १

कायदा १४ श्लोक. फोजदा॰ प्रकर्ण.

गुन्ह्यांतलेंसकलकाम अहेतकाय संपूर्णपोटर
कमेकथिला उपाय ॥ ज्याचास्वधर्मजरिसोडुनि
जोअसेल शीक्षाह्निकल्मशशिबाबतयाघडेल॥
१॥ शीक्षातसेचपरिपूर्णकस्याकराव्या ज्याफो
जदारिच अदालतिनें ह्मणाव्या ॥ आजन्मकेद
मरणादिकजोविचार बाबद्दयींचनचकल्मसमु
द्रपार॥२॥ दंगाफितूरकरणारतयासशीक्षा संव
त्सरेंदशमकेदघडेविपक्षा॥ इच्छीकरीचसरका
र फदोस्तलोका बाबत्रयींनिगमकल्म अहेत
देखा॥३॥ खोटीसाक्षीवदेजो खलुदशवरिसें
केदहोयेतयातें खोटेपत्रेतसेकी स्मरशरफट-

के दंड धिंडादिकातें ॥ शिक्षा मारिलमापें वजनहि
रुपये चालवीजोहितार्थी चौबाबीसर्वआहे न
नुदशकलमें विस्तरें एनदर्थी ४ ज्याकर्मेंदुसऱ्या
सदुःखनरजो देयेतसेगर्भिणी गर्भाचेंपतनेंक
रीजबरिनें भोगीपरस्त्रीकुणी ॥ तंटाव्यर्थाशिक्षा
गुलामबटकी विक्रीअश्यायाजना ।शिक्षापंचम
बाबदींनदशकें कल्मेंअणीयोजना ॥ ५॥ रात्री
ज्नेबहुचोरसंघमिळुनी चोरीकरीतस्करा मृत्यू
धिंडसमुद्रपारफटके एकांतखोलीपरा ॥ घेये-
जोकपटेंच्नमालनतथा धावीअसीवासना॥कल्में
सक्ष्यषष्ठबाबकथिला आहेतज्याशासना ६

प्रस्तावना आर्या

बेतालिसवरकल्में षष्ठकबाबेनफोजदारीती ॥

कथिलाविशेषबुध्या वाचा चौदा कळेलत्यारीती१

कायदा१५वा. श्लो०फौजदा० शिखरिणी.

जमीदारालागीं सनद मिळणें पोलिसपणें गुन्हे
गारा धावी कसिकिनिसजातीनमहिनें॥तपासू:
नीरनझावरह्मणहुनी बाबपहिला सविस्तारेंते
रा कलमनिचयें सर्वकथिला॥१॥स्वकाम काजां
नगुन्हाकरील शिक्षातयासुख्य विभूकरील॥
घेईल हिस्काउनिसुख्यपत्र बाबदूयीसतमकला
सूत्र॥२॥

प्रस्तावनाआर्या-

विंशतिकल्में बाबद्वयभावें ह्मानिरोपिलापंधरा॥
बोधप्रकामहोण्या पाह्मण्यास्तव तीव्रमानसींधि
धरा॥ १॥

कायदा १६ श्लोक मुलकी प्रकर्ण.

कलेकटरअसिस्टन त्यालेंकानेमणेंतयाअमल॥
कैसाअष्टमकल्में पहिल्याबाबीनिरोपिलाअम-
ल॥१॥ शिक्षादूरकराया कामातुनिकोसलास
लीहून॥ दरमातीसरुपाया वरवेतनत्याहुनीअ
सेलहनन॥ २॥अनुचितकर्माचीजर होइलफि
र्यादत्याजलादंड॥मुकत्यार द्वयबाबी कलेक
टराष्टकल्ममस्पिंड॥३॥विस्तारेंकथिलीकीं बा
बत्रयिंचालवृत्तिवंताची॥अकराकलमेंअन्या
नमिळेवृत्ती कदापि होत्याची॥४॥

प्रस्तावना आर्या.

सत्ताविसकल्मानें तीबाबेहानिरोपिलासोळा॥
कानुनपटणे कुशनर होइलबुध्याबहूतमासोळा

कायदा १७ मुलकीप्रकरण -

धाराजमीनीसकसाबसेल घ्यावाकुळापासुनि
हीवसूल लिहावेंतसेंमाफकसाहिशेबी निरोपि
लाकलमदशेकबाबी ॥१॥आज्ञाविनापीकघरा
सकूळ नेऊंनयेकींबहुधानिराक ॥ जाणीनघ्या
वेजरिजोनदेये कलमेकबाबद्दयसारआहे॥१॥
धारादेयेनत्यालासमनचडतिचें लावणेस्वार-
धांव बंदीखान्यांततेंसे कइदहिकरणें माल-
जप्तीलिलांव ॥ ज्याद्यारीतीकराया सकलक-
टरसा हेबमुकत्यारआहे त्रीबाबीतीनकलमें
सकलहिकथिला हांचतासर्यपाहे ॥ ३॥ धारा
देणारत्याला खलुकुळकरणी पावनी लीहुनी
द्दी द्यावीजास्तीवसूलें करिलतरितया केदस-

माल्दपाहीं दावावेंनोंद्णीनो जरिरइतजना दंड सपिंड दूर हाये चत्वार बाबी हृयकलमअसे बो धलासर्वसार॥४॥ कमावीसदारांतसेंमुख्य- लोका वसूलाविशीकोणाताकूलपेका॥नदेयेत- याला कसेंकायसत्ता चयेंपंचबाबीअसेसर्वरस्ता ५॥इजाऱ्याविशिंकोणातींचालकामें सहाबाब- आहेतयानवकल्मे॥कमावीसदाराकसाजाब- द्यावा वसूलानयेलीहुनीपाठयाचा॥६॥जमी- दारलोकाधिकारास्तिकाय वसूलाशिधाराधि च्याराशिवाय कदा घेउनेंकीं अशालासमस्त- हिकल्मेंनिरोपेअहोबाबसात भाड्याचीभोग्य- ताचीजमिनधणिपणा बाबदींसर्वतेशी शेता- चेआणिरस्ते नळतळिंविहिरी हद्दबाबींचकेसे क-

न्याहोऊनिझाली हि कलमकटरसाहे बफिर्यादराहे फडशायाचीकरावी पशफदकलमें अष्टबाबाश याहे॥८॥एकमंकांतीलडिहिल्या परिजमिनिची पेशजीच्याप्रभूनें माफीचालेलतेंसें विकलजरिकु णी घाणघेण्यानजाणे॥साठीवर्षांवरीकीं वहिवट करितां फोडताच्यांतदावा धाराझाल्यासचाले सम रशरकलमें बोधिलाबावनव्वा॥९॥माफीजमीनवि षयींचविचारपाहवा कज्यापडेलजरिकींतरिचूक वावा॥यालागुनीचकथिलापरिअर्थसारा स वि स्तरेंदशमबाबनकलम बारा॥१०॥

प्रस्तावना. आर्या.

बावन्नकलमपरिशुन दशवाबेंहानिरोपिलासतरा॥
पठकानोकाहेकीं दुर्बुध्यध्यीलवरास्मराविलरा॥१॥

कायदा १८ वा. श्टांप प्रकर्ण

श्टांपाचीरीतकेंशी जरिकपटपणें कोणविक्रीकरील देतोघेतोतयाला स्मरशारवरपें केदशीक्षाघडेल॥ जिल्होजिल्ह्यांहिंजेथें मुनसिफअसती त्यास्थळीं श्टांपठेव एक्याबाबींचआहे नजुनवकलमें बोधिलासर्वभाव॥१॥ ह्यांकींकिमत्तलिहिल्या परिसकलरवतें छापलेकागदींही त्याहावेंसोव्हारुपाया वरअसनसले मान्यहोणारनाहीं॥ छापावेंदंडदेऊं नेनिसपटतया श्टांपकिम्मतत्याचे तेंही बावहुयांहा नजुपरिकथिला भावजोकल्मपंच॥२॥ कोण्याकामासकेंसें कितिकिमतिचे श्टांपल्यावेंअशाला फिर्यादीच्यासमंधीं नकलहिंसनदा मुख्यअकत्यारत्याला॥ अर्जीदाचा

अफिलीं सराटिफिकिटही धारशाचीलसेंच वि-
स्तारेंनीनबाबा ऋषिमितकलमें बोधिलाभाव-
हाच॥३॥

प्रस्तावनाआर्या॰

एकोविसकल्मची बाबेंविस्पष्टबोधिलाअठरा॥
ष्टापप्रकर्णमोठा श्रेष्ठाध्यष्टप्रविष्टयांतठरा॥१॥

कायदा१९श्लो॰स्रग्धरा॰

धाराघेण्यासहोईलकलकटरसा हेवसुरव्यस्थ-
ळींचे शीक्षांतिपद्दंडादिकवकलकरी देणगी-
घेतल्याचे॥जसीलीलांचज्याची मिळकतसनदा
कायद्याचार्थकामें तेसेंकर्ण्यासआहे खलुपरि-
अधिका रैकबाब्यष्टकल्मे॥१॥ दस्तूरीवांद्य-
थाला पिटविणोंविषयीं मांडवाचेदुकानें जा-

गांवांकीसघेण्या स्तक्अधिककमी रीतकेलीन-
मानें आज्ञेवांचूनजो कां करिलतरितया दंडहोये
स्वराब मुख्याहेपूलबंधी पिटिशासननठे अ
ष्टकल्मेद्विबाब ॥२॥ शाराबाहीरटापू नसदन
असती त्यासपट्टीबसेल अर्जोद्यावीनसेजो पि
टिशासनकडे फारदेयेवसूल पट्टीदेवालयाला
अगिमसिदजिथे धर्मशालासमंधी नीबाबीस
सकल्मे खलुरसकथिला विस्तरेंसर्वबंधी ॥३
गाड्यासहीस्वारतुरंगमास पट्टीकशीहोइलती
नमास झाल्यावरीमोज्ञुनीतोप्रकार ईशास्य
कल्मेंखलुबाबचार ॥४॥ पट्टीधाराथवास्थावर
जमिनघरा त्यागघेण्याविशींकीं द्यावीनोटी-
ससर्वा कलकटरतसे मंबईशारलोकीं ॥

कल्लौकेंपंचनावी पिटिशसनतसे पोलिसीहा-
पिसांत फीघेण्याबाबदींत द्दयकलमकतूबाब-
बोधप्रशक्त ॥५॥

प्रस्तावनाआर्या·

एकुंनिसकलमानें षडबावेयुनमुंबइस्थानीं धा
रारीत्यस्त्रिपहा एकोणिसकायदासमस्तानीं १

कायदा २० श्लोक·

दारूअफूसतपकीरतयासमंधी त्याचीजकात
ठरल्यास्तवत्यासमंधी जेचालतीसकळसंप्रति
कोसलानें तेकायदेप्रथमवादिचकल्पतीने १
जकातीचांपेका नस्कलकरणें कोणनदिये तया
मालजमी करुनिविक्रणें सत्यकनये जकाद्दा
रावर्तेकिमपि जडजाहोतिहुकुमें सविस्तारेंबाब

ह्यिंचकथिलेंससकलमें ॥२॥ जकातीच्याताव्या
तिळजरिनेरें कोणअमली तयाशीक्षाहोये अनु
चितकरीबाबत्रिवली सविस्तारेंएक्याकलमच
वथ्या बाबिकलमें दिशोझाझावरते विषयचढ
णें पोटरकमें ॥ ३ ॥ दारूझाहाजनळवा वरिखू
नहोतेनेंादावयासगुजरातिल बंदरानें तेसेंचकों
कणि सपंचमबाबअष्ट कल्मेंनिरोपणअसे ब
हु धावरिष्ट ॥४॥ कोंकणांतिलसमालबंदरीं
आणल्यासचजकातत्यावरी घ्यावयाषटकबा
बनेटके वर्णिलासकलषष्ठकल्मके ॥५॥ पाच्छा
मोदीखाना तेसेसर्कारतोफखान्याचे त्याला
जकातकलमें ननुसप्तमबाबदींनघेण्याचे ८
घ्यावेंजकातह्मणहूनीन्नपायवाट कल्मेंकसर्व

कथिलेंखलुबाबआठ जसीकलेकटरमालक
सेंकरावें कलमेंकबावनवकारकुनेंहरावें ॥७

प्रस्तावनाआर्या

तेतिसकल्मानेंकीं नवबाबेयुक्तकायदावीस
कथिलासविस्तरानें नपटकजिंकीलकायदावी
स॥१॥ कायदा२१श्लोक

कलमहेंकथिली जकातअफुची घ्यावीकशी
याविशीं आरंभांदुसऱ्यांतकोणलपवी अन्यप्र
कारेंतसी नाणीआणिकक्रत्रिमेंमदतजो होईल
दंडादिकें कलमेंपंचनिरोपिलेंखलुतया युग्मा
ब्दकेंदामके १ नाव्यातेमंबईच्या अफुकासिवि
करी आणिअन्यस्थळीकीं नेण्याचेदस्तुरी
चे ननुयुगकलमें तीनबाबीविलोका चौदा-

बीसमकल्मेंबणिजजनअफू द्रव्यकैसीविकावीऐ सी नोहेतयाची हुकुमनहिगणे भावनुक्सानव्हा वी॥२॥तंबाकूआणिगांजा तबकिरहितसेअन्य राज्यातिलेते टापूमध्येंअणाया नयकलमजना अस्तिअकस्यारस्यातें॥बाबीपंचाशयाहे रविभि तकलमें षड्बाबीविचारी ठेवायमुंबईच्या आणि कसविकणे त्यांत टापूंतरवारी॥३॥गांजाभांगी तमाखू तपकिलपरदे शीहिटापूतुनींकीं अन्य स्थानींचनेया अणिककसिजका त्येऽयपर्तेकशी कीं॥बाबींसप्तद्विकल्में दशकउपरिजे वस्तका पत्यकेवीं घेयेआणींविकाजो खबरदिलिइना मास्ति दंडाष्टबाबीं॥४॥मुंबइताब्यांतिलज्या जिल्ह्यांतमकेपदार्थ विषयुक्त॥विकरीकण्यी

कथिली नऱ्याबावींहिकल्मकीरीत॥५॥मुं
बइद्यपूमध्ये दारूआणावयासपेयाची॥तीची
जकातघेण्या दशबाबीकल्महोत्याची॥६॥स
प्तककल्मेअक्रा बाबीजिल्ह्यांतअर्ककादाया॥
त्याचीजकातकेंसी घ्यावीदारूससर्वदाव्याया॥
७॥जिल्ह्यांनाणिकदारू निकण्याचीरीतबोधि-
लीस्पष्ट॥तीचेजकातघेया द्वादशबाबींचकल्मअष्ट
होत्याची।८॥अक्राबाराबाबी लिहिल्याहुकुमान
मानणाराला॥शीक्षाखबरीनामच तेराबाबी-
चकल्मऋषिल्याला॥९॥

प्रस्तावना.आर्या.

त्रेहात्तरकलमानें तेराबाबेकवीसकानून॥क-
थिलीनाम्नारीन प्रकरणानाहींविशेषकानून॥१॥

कायदा २२ श्लोक·

कोर्टमार्शली कोण बैसती हुकुम त्या तया पूर्ण चा
लती॥ राज्य लश्करींचा लवावया प्रथम बाबिरा
कल्म होतया॥१॥ कर्जी नाइनसा पंचार शतकां
पर्यंत करण्याविशीं आहे मुख्य च कोर्टमार्शल गु
न्हे गारा सशीक्षा कशी॥ द्यावी मृत्यु सम दूप।
र करण्या झाली तयाची कशी ना ह्यन्यस्थळिंक्का
वयाष्टकलमें रीतीहि बाबी अशी॥२॥ कल्मे पंच
निरोपण असा बाबत्र यीं लश्करी मत्यी चारव·
लु शस्त्र धान्य नरजो घे येतया लातरी॥ होयें के
द्र चार वर्ष अणखी ज्याज्या गुन्ह्यांचीकशी हो
ईल आणि अदालतीं तंपरकी या लातसे त्याविशीं॥
॥३॥ हद्दी छावणिचे कसे ठरवीणें बाजारें चाच

या त्या कामास बजारमास्तरनसे होईल त्यानें तया ॥ बंदोबस्त करीगुन्ह्यांविषइंजो फिर्यादथा व्यादिनीं ऐकावीअसत्यानसूर्यकलमें चोबाब विस्तारूनी ४ छावणियेथेंकेंसें चालतिहुकुमा अदालतीचेजे॥ पोलीसाचेतेंसे पंचमबावींहि कल्मकेतेजे॥५॥ शिपायाविनाजोलश्करीको णसत्य जरीकूचवेळींगुन्हाकिंनिमित्य॥ करा त्यासशीक्षाकशीप्राप्तहोये हिकल्मेंनिरोपीस हाबावीपाहे॥६॥बावींसप्तविचारपंचकलमें राज्याधिकारीनरी कूचाचेसमयींलपीमदतना केसीकरावीजरी॥ कूचाचेंनुकसानज्यासघड ली सर्कारत्याउाकसी देईलाणिकतेभरून घ्र टितेनुक्सानज्याचीजशी॥७॥राज्याधिकारीनतु

लश्करांची भागावयालामदतीनयाची॥केसीह्म
णोनीकथिलाविचार बाव्यष्टकींकल्पचतुर्थसार
॥८॥लश्करिछावणियेथेंदारूकेसीविकावया-
रीत॥कथिलीनव्याबावीं अष्टमकल्पेंसविस्तरें
त्यांत॥९॥

प्रस्तावनाआर्या-

पंचावन्नसककल्पें बावीसाबानिरोपिलानवमें॥
बावें शोभेलपठक भासेकांचनविभापरीनवमें १

कायदा२३श्लोक

ठेऊने खलुचाकरीसअपत्या ज्यासावकाशात
से देणंचाकरिजोकरीकरुंनये संबोधिलाहोअ
से॥हातारवालिंचवर्ततोचअधिका ऱ्यानेमहा
भावहा विस्तारेंहृयकल्पकेंनपाहिल्या बावी-

विचारेंप हा॥ १॥ अमरीक नानें यरुरोपियान घ्या
वी कसीती बहुधा जमीन॥ याबाबदीं बाबयुगीं
विचार निरोपिला कीं द्व्यकल्मसार॥ २॥ पेहेरा
वाच आसव देण्याच्या बाबदीं त्रयीबाबी॥ वि-
स्तारें द्व्यकल्मीं कथिली आहे नितांत हेच खुबी॥ ३

प्रस्तावना. आर्या.

षट्कल्मेंत्रीबाबे कथिला विस्तारनें विसावाकीं
पढणाऱ्याला होइल दर्बारींसन्मनें विसावाकीं॥ १॥

कायदा २४ श्लो० स्रग्धरा.

आज्ञा घावीच जो कां, णिगवरनरजो बूक छापाय
याचीयंत्रेंसर्वे तयाचे मिळउनि करणें बंध होण्या
सत्याचे॥ आज्ञा नाहींच घेतां जरि न चरिनरकरिवां
खानाविचारें होयेषण्मास केदी दशशत रुपये

दंडकल्मेंनचारें॥ १॥

कायदा २५ आर्या. गीति.

बंदोबस्ताविषयीं राज्याचे अणिकथोर बंधांन॥ असल्यारक्षणांकेसें षट्कल्मेंभावबाबपाहिल्यांत ॥१॥ कल्मत्रयेंद्विबाबी घेण्याउत्पन्नसारतोकथिला॥ जागिर्दाराचेजे वेतनजमिनीनिबंधकरण्याला॥२॥

कायदा २६ श्लोक. शार्दूलविक्री.

काजीलाखलुनेमण्यासचतसे सस्पिंड कूष्मांडकें कामांनूनीचत्यास दूर करणें चालेल दुर्ज्ञेयकें॥ बाबीत्यापहिल्याचचारकलमें तात्पर्यबाबदुई आर्यातामलपूर्णचारकलमें घ्यावीकशीफासही॥१॥ इतिसन१८२७चेकायदे२६त्या

चीअनुक्रमणिका व्याख्यान विनायककृत सं
पूर्ण॥ ॥ ॥ ॥ ॥

कायदा २७ श्लोक-शार्दूलवि०

खेडाचेकिमिनालमुख्यजडजी त्याच्याहुकूमा
न्वयें चालावेंहिभडोचवासजडजा शिष्टानका
मं नये॥ जिल्हाकोडतबंधतेकरुनियां खेडास
मुख्यत्वता केलीयापरिबोधअष्टकलमें सत्ता·
विसावान्यथा॥ २७॥

कायदा २८ आर्या·गीती·

चालायाचीतारिख केलीमकरादिकायदालो·
कीं॥अठ्ठावीसावाद्व्य कलमेंइतकान्तबोधि·
लाहेकीं॥ २८॥

कायदा २९श्लो०शिखरिणी·

महाराष्ट्रीदोभाषागनगरपुणें एथिलमहांमनुष्या नींजागीं रखुक् इनसा फाधिपपहा॥ एजंटेंकों तीसीं अणिहुकुमना मान्यपदजे वरीमासाचा लेमुनिककलमें आशयजे॥१॥

कायदा ३० आर्या.

उपरीहूयभागस्थ किमिनलमाजिस्त्रटादिजेका में॥रीत्याकरुनीशीक्षा करणेंतीसातभावनव कलमें॥१॥

कायदा ३१ आर्या.

महाराष्ट्रीखांदेशीं मुनासिफयालाअमीनहें नांव॥रीतीनतुवकिलाच्या कल्मद्वंयकतिसान हाभाव॥१॥

कायदा ३२ आर्या.

गाड्यावरघोड्यावर पट्टी-चादरवसावयास्तवनें।

बत्तीसाचा कथिला कल्मेंकेंचांकजोहियानुमतें॥१॥

कायदा ३३आर्या.

मुंबइटापूयेथें जिल्ह्यांतिलआणिजेनमारवूची॥दा

रूचिजकातीचा दरबत्तीसांतकल्मदो त्याची॥१॥

कायदा ३४आर्या

स्वकुळापासूनिपैसा वादविलाघ्यावयासअधि

कार॥सत्ताविस्थाचौतिस कथिलाकल्मेंकरम्यवि

स्तार॥१॥ ॥इतिपुरवणीकायदेसमाप्त॥॥

सन्न१८२८ इसवीचाकायदाप्रारंभ.

कायदा १ श्लोक

भडोचजिल्ह्यांतदिवाणिकामें सविस्तरेंबोधनसू·

र्यकल्मेंं॥जडजादिकामीनकसेंकरावें त्यात्यअ

फाशीं कासि कुत्र व्हावें ॥ १४ ॥

कायदा २ श्लोक

जिल्हे परी त्यांत हि फौजदारी अदालतीच्या जरि स्या विचारी ॥ तो पंच कल्में दुसरा नितांत संबोधिला हे खलु पश्य त्यांत ॥ २ ॥

कायदा ३ आर्या.

कल्म द्वयेन तिसरा अष्टावा तो करूनि कंपेशा ॥ ष्टापाशय कीं कथिला साधे कागद न जोडनिःशेष ३

कायदा ४ आर्या.

तिसराशय जो कथिला त्यापरि चालेल ष्टापरा तीतीं ह्मणउनि कथिला चोथा कल्मा विशून्ये पुण्ये न्यदेशांती ॥ ४ ॥

कायदा ५ आर्या.

महाराष्ट्रांतिल ज्यागिर दारव मातबरांचि फिर्याद॥ घ्यावी एजेंट ह्मणहुनी चौवल्मेंपांच व्यांतहा बोध॥ ५॥

कायदा ६वा श्लो० स्त्रग्धरा.

अद्र्यासत्ताविशींचा प्रतिननुसनरा कायदाकल्मत्यानें बत्तीसा व्यांत लिहिल्या परिकलकटरे घेयफिर्यादकेंचे॥ त्याबाबी थाप व्हावा ह्मणहुनि घरना ज्यासकिम्मत्तजेसे दाव्याचे ज्यादिवाणी बतऋतुकथिला एककल्मेनऐसें॥६॥

कायदा ७ श्लोक. वसंतति०

अपीलकोर्टवअमीनजनाधिकार नेमांवयांस गुजरातिलदेशिसार रीतीकशीअणिअपीलकरावयानें चोवीसकल्मकथिलें ननुसमकीतें ७

कायदा ८ आर्या.

बेविसकल्मेकथिला प्रांतीगुजरातफोजदारीचे कामाविषयींसर्किट हुकुमविचाराशयाष्टकीत्याचे॥८॥

कायदा ९ श्लो. शिखरिणी

भडोच्याच्याजिल्ह्यांतननुजितके जोकिहुकुमें प्रसिद्धें होतेचा लतिलहिपहिले शून्यकलमें॥ दिवाणीकामाचे प्रकरणनवी कारणपरे तयाबंधी केली विषयपरयाहूनिनबरे॥९॥

कायदा १० आर्या.

उपरीजिल्ह्यांतिलजे हुकुमेंजे कांहि फोजदारीत होतेनिबंधझाले कथिली दाह्यांतत्तेहि तारीत १०

कायदा ११ श्लोक स्रग्धरा

मुख्यस्थानापरत्वें पुरिपदितुअसि शांडजड्जा

द्किाला आहे अकत्यारजेसा तदुपरिकरण्या-
वादवायातयाला॥सर्कीटकोरटाच्या क्रमिहि
मुकदमे सिद्धकर्ण्यानिबंधी स्थानाचेरक्षणी-
कीं क्रमिनलजडजें रुद्रकीतत्समंधी॥ ११॥ ॥

कायदा १२ आर्या·

माजिस्त्रेटींत्याला वादविलाद्वादशांतहा विषय॥
कल्पेंयुग्में कथिला मुख्यस्थानापरत्वचा तिशय १२

कायदा १३ आर्या·

सत्ताविश्वानोंवा त्यापरिदप्तरि धणीपणाचांत
कागदपत्ररजिष्टर करण्याविषयींविचारतेरांत १३

कायदा १४ आर्या·

मुंबइयेथेंकेसें घ्यावीदस्तूरित्याविशीतूर्ण॥क-
थिलाकलमहंद्दें चौदाव्यांतप्रकर्णसंपूर्ण॥ १४॥

कायदा १५ आर्या.

मुंबइतान्यांतिलज्या जिल्ह्यांतुनिएय जातमारवू-
ची।।दस्तूरीविशिंकल्में युग्मेंपंथांतरीनहोत्याची।।

कायदा १६ आर्या.

कल्में पंचनिरोपण ठेवायादेरवरेरवबांधविणें।।बं
धिस्थतुरंगाचे सोळाव्यांताणिकमचुरपणे।।१६।।

कायदा १७ श्लोक

फिनूरांतसामीलजो कोण आहे स्वबुध्यानिरोपी
अपायार्थपाहे।।तयाच्यापराधाविसीज्यासजा-
त्या द्विकल्मेनसत्रांतभावास्तिरीत्या।।१७।।संपूर्ण.

सन १८२९ इसवीचा कायदा.प्रारंभ

कायदा १ श्लोक.

अशिष्टांटमाजिस्थिदानादवाया पुणेहंमदीचे-

ट्ठिकल्मेंनपाया॥महाविस्मयानेंतयाबोधिलाकीं

मृगांकमिती वृत्तिमय्याविलोकी॥१॥

कायदा२आर्या.

द्वादशगावेंकथिला दुसऱ्यांतप्रतिविचारविस्ता

रे॥ लश्करलोकांचाकीं पाहामहास्कबुद्धिविस्तारें

कायदा३श्लो॰ इंद्रवज्रा

कापूसगठ्यांतखराबतेसे मातीकचोरामिळऊ

निएसें॥विक्रीकरीत्यासप्तजा घडावी हीरीतआ

हेतिसऱ्यांतपाहावी॥३॥ ॥संपूर्ण॥

कायदा १८३० इसवीचा

काइदा१आर्या.

अट्ठाविश्वासप्रक रद्द करूनी अमीनलोकांला॥

अकऱ्यारेंवाटवीले पंचमकल्मेंनेरोपिलापहिला॥१

फायदा २ आर्या.

मुख्यस्थानाविरहित जडजअमीनादिपैसलेदा
या॥सहस्त्रत्रयेकरही भालअफीलद्विकल्महीभाद्रा
२

फायदा ३ श्लो॰ मालिनी

कमिनलजड जाला नांवयेथूनिझालें शशान
जडजऐसें आणिसर्कीटाजिल्हे॥ प्रतिवराशीफि
रावें जडजषण्मासतेसे रविपरिमितकल्मीं बो॰
धतीनीतऐसे॥३॥

फायदा ४ श्लो॰ वसंततिलका

माजिस्त्रटावरषयेकअसिष्टनाला अकत्यारस
त्नकेदी परिसोडण्याला॥मुद्रास्तिपक्षप्रगण्यां
तिलपोलिसाचे वीसाहपंचकलमेंखलुभावचोचे
४

फायदा ५ श्लो॰ मालिनी.

रविनियुदरवर्षा सर्वजिल्हेफिरावें ननुविषयदि
वाणी फोजदारीनपहावें।।हुकुमहकमचाले फ
क्तमुल्कीचकामें विनिखिलकथिलाजो गांचवा
दोनकल्मे।।५।।

कायदा६आर्या.

रविनियुकामाचेजे पैसलकंपेशदोनसहस्रेक।।
मंजुरअपीलत्याचे चालेसदरेसकल्ममुनिषट्क१

कायदा७आर्या.

कर्नाटकांतमोठे लोकाफिर्यादऐकणाराहे।।पोलि
टएजेंटसमम पंचमकल्मेनिरोपिलापाहे।। १।।

कायदा८आर्या.

सत्ताविश्वाअठरा मुनिकल्मारकमदोनकंपेशा।
ह्यावास्कटकसाठी हुजुररकजीन्यांननाष्टसारांश ८

कायदा९ आर्या.

दस्तूरी घेण्याचा आशय नव्यांन वोर घांटाचे॥ र-
स्त्यावरील कथिला कल्मनिनयेंसविस्तरें त्याचे॥१॥

कायदा१०आर्या.

खांदेशांतिल कांहीं गांवेंतेथेंच कायदा भगर॥ केला
सामिल ह्मणहुनी कल्म हेंदशानि बोधिलास्पष्ट॥१

कायदा११आर्या.

सरकारावांचुनजे डांकेबंधीहिसाचकाराचे॥ केले
वसण्याचेकीं यास्तवअकराह्विकल्महो त्याचे॥१॥

कायदा१२श्लोक.

इनामान्यमापी शप्यश्वासनकी करावेंतयाचेंदा
हापदृचाकी॥ वसूलीजमीनीअकराप्रमाणें अ
से द्वादशातें विकल्म प्रकर्ण॥१॥

कायदा १३ श्लो० शिखरिणी.

सरंजामीजेका इतरसरदा राणिअपले तयागांवा हद्दींतचमुकदमे फेसलविलें॥ दिवाणीकामाचे-सकलविषयेंयास्तवमहा सविस्तारेंतेराहरमुख कलमें बोधनपहा॥१३॥

कायदा १४ श्लोक

माबळेश्वरस्तपर्वतावरी घेतलीखलुजमीनस-लरी॥यास्तवींचचतुर्दशींतहा बोधकास्तियुगक ल्मकेंपहा॥१५॥

कायदा १५ श्लोक स्रग्धरा

हिंदुस्थानांतजेथें सकलभरतखंडांतजेइंग्रजीरे॥ सर्कारीबंदरानें परकियसरकारानि ज्ञाज्ञावगेरे॥ जाण्यायेण्याविशींकीं अणिकतरितया दस्तुरी

घ्याव याची रीती त्या पंधराव्या तंचनानुकथिल्या

कल्मशून्येंहित्याची॥१५॥

कायदा १६ श्लोक.

स्वधर्मजाणूनिचआत्मघात करीलत्यालाणिक

साह्यभूत॥ होयेनयाशासनषोडशींहा कल्म

द्रूयेंपूर्णनिबोधपाहा॥१६॥

कायदा १७ आर्या.

रेशिमआणिसुपारी जीनसअन्या विशाणिस

रतांन॥ दस्तूरीचीबंधी केलीवोकल्मभाचसत्रांन

कायदा १८ श्लो॰ शिखरिणी.

दिवाणीच्याकामां मदतिकरितां होइलपुणों स

जिल्ह्यांत न्यायं इजडजसदा शासकरणों॥ त

याकामेंजिल्हा जडजसहकीं यापरितसे भये

कल्मेअद्यातननुकथिलाबोधनअसे

कायदा १९ आर्या

सदरींजिल्ह्यांतचकीं ज्यायंटच शशनजडजहोई
ल॥माजिस्त्रिटकामातें एकुणीसावाचिकल्मपाहा
ला॥१९॥ कायदा२० आर्या.

मुंबइयेथेंदस्कारि जळमार्गानेंअफूअणायाचें॥
घ्यावीकेंशीआशाय कथिलावीसांनकल्मतीत्यानें॥ २०

कायदासंपूर्ण.

संन १८३१ इसवीचाकायदा प्रारंभ.

कायदा १ श्लो॰ शिखरिणी.

बडेलोकांचेकीं कलमएकती कानुसतरा प्रकारा
नेंकर्णे ननुमुकदमें सत्वरबरा॥ एजंटानेंऐसें
प्रथमकथिलाविस्तरतमें जमीनीचाभाडा अमि

षअणकी दोनकलमें॥ १॥

कायदा २ आर्यागीति·

कोंकणिबंदरिंमाला वरखुषकीपणजकातहोतीतो

माफीमिठावरीकीं कथिलीयुगियुग्मकल्मकेरीति २

कायदा ३ आर्या.गीति·

फैसलाच्यानकला त्याह्याश्याणवरीअमीनाच्या

साध्यावरिनोंएसें तिसराकथिलाथ्यकल्मकेत्याचा ३

कायदा ४ श्लो॰स्रग्धरा.

सर्वांशिष्टांटकाले कटरहुकुमते त्यांहिजिल्ह्यांतजे·

व्हां माजरस्त्रीठेवपर्या टननुकरिना तेनहोतील

तेव्हां॥ पैकासर्कारखाण्या तजविजकरण्या रेव

लें दुर्विभार साबीतीदीडवर्षे फइदहिंकरणें कल्म

दोवेदभाव॥ ४॥

कायदा ५ श्लो० वसंततिलका.

केदीसजाहिठरल्यावरिजोपकून जाईलपूर्विठ
रल्या करिजोप्रयत्न॥ शीक्षानयासअणिजोशि-
कवीलत्यातें कस्मात्रयेनकथिलाशयपांनच्यांत १

कायदा ६ श्लो० इंद्रवज्रा

खंबातदर्यांतपिरीमयापू वरीदिव्याचासकलार्थ
तापू॥निष्पन्नमाळा वरिजीजकान खर्चीत्नयादा
कलयेंकरून॥ ६॥

कायदा ७ श्लो० स्रग्धरा.

मुख्यस्थानापरखें निजनिजपदवी त्यापरीजेठ
रावे केलेत्यात्यावरीकीं अफिलसदरा दाळती
तेंकरावें॥जिल्हाशिष्टांटत्या व्यांतिलमनुजडर्जा
रद्दसहस्रद्व्यान्य भाळत्नीण्यर्थमत्तें हरमुखकल

में वोधलासममान्य॥७॥

कायदा ८ श्लो. स्रग्धरा

जिल्हामाजिस्त्रियाची शशनजडजजो दप्तरें आण

वाया आहेमुत्त्यारकामी ऋतुमितमहिना केद-

एकांत होया॥जिल्हेमाजिस्त्रियाला खलुशशि-

महिना हेअसिंष्टांटतेसे त्याहवेंमंजूरहोण्या-

परिनव कलमें अष्टकीभावऐसे॥८॥ ॥

कायदा ९ श्लो. शिखरिणी

जमीदाराचीजीठरविलिसजा तीव्रअमलीं-

अणावीतीरद्दी कमिहिकरण्यारीतकथिली॥अ

शिष्टांटालाकीं जरिनतुइनसा फासअसतां स्व-

तादर्थीसीती तरिअणावण्या णाविकरिता॥९॥

कायदा १० आर्या.

माफीवेचाणीया वगराणीयासज्याजमीनीची॥
होईलयद्यपिनसतां फैसल्यानेंककलमदशमाची॥ १०

कायदा ११ आर्या.

दस्तूरीघेण्याची नाक्यावरिसर्व बोर घांटाच्या॥क
लमद्वंद्वें एका दशिरीतीत्यानिरोपिल्यात्याच्या॥ ११

कायदा १२ आर्या.

शहराहमदबादी चेकोटाचेमरामताकारा॥कर
ण्यादुरुस्तमाला वरिदस्तूरीनिकल्मकेंबारा॥ १२

कायदा १३ आर्या.

खुषकीजलमार्गाचे नाक्यानाक्यावरीअमलदार॥
ठरउनिजकातपंचम कल्मेंनिदर्शीतहाचसाविचार १

कायदा १४ आर्या.

कालेकटराच्याज्या हापीशींप्तापकागदावरते॥ वि-

कणाराची स्वरुजू व्हावीचोदाविकल्पस्यापरते॥१॥

कायदा१५आर्या·

अपल्याकामींकाहीं खोटीरुजुआणखीदगाबाजी
केलापाटिलत्याला होयसजाभावपंचदशितीजी१

कायदा१६श्लो·शिखरि·

बडेलोकांच्याज्या मनुस्कबिहिता प्रांतकरना·
ठकीजेत्याअकत्या रखलुबहुधा वाडउनिथां॥
हिकलमेंसो ला वा उपरिजनते जाबदजरी नगो
रमेंटैजंटा जवळिनिरवल न्यायस्कदरी॥१॥

कायदा१७आर्या·

दावाकितेकरूपयाचाअसअकोर्टमार्शलीहोय।कोर्टी
तकल्पएक्या कथिला सत्ताविशेषकन्याय॥१॥

कायदा१८श्लो·शार्दूलवि·

दावागंण्यविचारनीतिकरण्या नेटीवजडजादि
का शहेशंभरमुद्रिकापरिअपी त्याचीहिफड
चाधिका॥ नाहींपेनसिपालनेटिवतया दाहा
हजारावरी तस्यार्धाविभुता कमीशनरजे अ
ष्टेकफल्मेंबरी॥ १॥ इतिसन१८३१इसवी
चाकायदा संपूर्ण॥

सन१८३२इसवीचाकायदाप्रारंभ

कायदा१आर्या

कोंकणिजिल्हावाशुळि मालवणीमीठत्याज
कातीचा॥ बसवायादरइत्तका तात्पर्याहेकफ
ल्मपहिल्याचा॥ १॥

कायदा२आर्या

द्दिजकातीचेमक्ते दाराचामलकश्याप्रकारानें॥

चालावापरिकथिला एतद्विषयीं युगत्रिकल्यानें॥५

कायदा३आर्या.

पाटीलाणिकसूजमी दारालागीवसूलिचाविभुना
आहेसजाहेत्यानीं श्रुतिकल्पेंपंचरवर्चल्यास्वहिता
इतिसन१८३२ इसवीचा कायदा संपूर्ण.

सन१८३३इसवीचाकायदाप्रारंभ

कायदा१आर्या.

मुंबइबंदरयेथिल उदमीजनजीनसादिनेणारे।
आणणारनीत्याहावें पहिलाकथिलाद्विकल्म-
केनरवरे॥ १॥

कायदा२शार्दूलविक्रीडि.

नेटीवारव्यतया कमीशनरजे त्याहीस्वहद्दीत-
ळी अकत्यारें इनसाफ साफकरणयासामीलअ

न्यस्थळीं॥ आहे जे पडले बहू मुकदमे मागे जमो
नीमुळीं तेथें पाठविण्यास त्यास जडजी मुकत्या
र आहे कसा॥ त्याच्या त्या मदतीस्तवी हि दुसरा क
ल्मेक बोधी असा॥ १॥

कायदा ३ आर्या.

पोलीसाचे कामें अधिकसमीचीन शहरीं तीन॥
मोठ्या शहरांचाला वेंयास्तव एक कल्म केतीन॥ १

कायदा ४ आर्या.

मुंबइ ताब्यांतिल जे बंदरि नाक्यावरी जकातीचे॥
मालावरि दरवादा याशय चौथ्यांत कल्म केंपंच॥ १

कायदा ५ आर्या.

पाटीला णि स्कजमी दारा लागीव सूलिची विभुता
आहे सजा हत्यानी श्रुतिकल्में पंच खर्च त्या स्वहिता

कायदा ६ श्लोक· शार्दूलविक्री·

आहेभोग्यजमीनतीसवरषें होईलतोकांधणीस
कारी हुकुमा विरक्तअसल्या आल्यावरीजोकुणी॥
लागूनाहितयासहेच हुकुमें कानूनयुक्तेजरी हो
येप्राप्तनया समात्रकथिला कल्मत्रयेंषट्तरी॥१

कायदा ७ श्लो॰ शार्दूलविक्रीडि॰

बाराहूनीअधीकमानवजरी एकत्र होऊनियां·
हंगामा हि तथाफितूरकरण्या उद्युक्तहोतीतया
दंगाबंडनराज्यकीयविषयी त्यात्यागुन्ह्याची·
सजा जिल्ह्याच्याचअदालतीतुनघडे कल्म·
त्रयेंसत्यजा॥ १॥

कायदा ८ आर्या·

जुडिशालकमीशनरा फिरण्याचाभागतीनकेला

हे ह्मणे दिनिमितिनि घणें ऋषिकल्मेंबोधअ-
ष्टकीपाहे॥ ११॥

कायदा ९ आर्या·

मुंबइताब्याबाहिर इंग्रजसर्कारच्यामलानून के
दीठिवण्याएथे गोर्नरमुख्यां इकल्मनवकथन् ९

कायदा १० आर्या·

नपकीरीचामक्ता द्यावें ध्यावेंवसूलकानून॥का
लेकटरातेदश पंचमकलमेंनिरोपिलापूर्ण॥१०

इतिसंन १८३३ इसवीचा कायदासंपूर्ण·

संन १८३४ इसवीचाकायदाप्रारंभः

कायदा १ श्लो॰ स्रग्धरा·

मंबाइचाकुलाबीं लघुअणिकमहा बंदरींपोलि
साचे जेष्टीसापीसदोयेननुअधिकृतसे नेम-

णें कोमलाचें आहे अकस्मात त्यानी गुरुदिनिंबस-
णें कोडती न्यायकामीं चाले शतें ठिपाया परिवर
कथिला एकचोदारकत्मीं ॥ १॥

कायदा २ आर्या.

सरखेल अंगरेचें मूबदलें गांव घेतले जेथें ॥ चाल
विण्यास्तव दुसरा कलम हें सर्व कायदे तेथें ॥ २॥

कायदा ३ आर्या.

जंजिरमुंबइयेथें वैनडुटीमालनारवावरला ॥ क
लम त्रय दरघेण्या त्याचा सारां शतीन तो कथिला २

कायदा ४ आर्या.

मुंबइताब्यांतिल जे बंदरिनाक्यानिहायजिजकात
टक्केचा दर बसला कार्पासाचार पंचकलमांत ॥ ४॥

कायदा ५ आर्या.

सारतसऋशहरीहोती धातुवरिजीजकानतीबंद॥रे
शिमकापडयावरि बसलीपंचत्रिकल्मकेंबोध॥५
कायदा६ श्लो॰ शिखरिणीवृ॰
दिवाणीकामाचे अडचणनसेकोडतगणे कराया
लावंधी ऋतुअरखडे लीहुनिपणे॥इतल्लाकेल्या
नें जडजसदरा दालतिविजे अहेताहोमुकत्यार
ऋतुकथिला कल्मातिसजे॥६॥ ॥इति सन
१८३४ इसवीचाकायदासंपूर्ण॰
अवतर्णिका श्लो॰ स्रग्धरा॰
अठ्ठाशेंठ्ठाविसांचे विजयतिसतरा तीनएकुणि
सांचे तीसावीसेकतीसा नवयुगलतसे बत्ति
सादोनत्याचे॥ तेत्तीसालाचदाहा ऋषट्चवति
सा कायदेनिर्मिलेहे एकूनाहेतशाहा त्तरअक

टपुढें कोसलेतेंचपाहे ॥१॥ अठ्ठावीसापासून नि चोनिसपर्यंत पूर्वणीसात॥ कथिलाल घर्थव्या - ख्यानेंस्कृविनायकेनपारसोत॥२॥ ॥इति श्रीपुरवणिकायदेसमाप्त॥

संन १८३५ इसवीनें अकटाचें व्या- ख्यान प्रारंभ-

प्रकट अकटपंक्ती पस्तिसापासूनीती निकटस रसझाली बोधिलीस्पष्टनी.ती॥ पृथकपृथकत्या चा वर्णितोंस्वल्पसार त्वरितनजनाला बोध व्हावाचसार॥ १॥

अकट१ श्लोकमालिनीवृत्त

प्रथमअकटिंहांकीं भावमद्रासयेथें सिविलच- मिलटारी कामदारास्तितेथें॥ हुकुमपरिकरावें

कामतेंसर्वत्यांही गवरनरविचारी एउपाहेचोतपा
ही॥१॥ अकट२आर्या.

आशामाराकानव वननाशीरीमच्यात्रिजिल्ह्यांत
मुक्तरकामकस्याची अकस्यारीकथनयुग्मभकटांत्

अकट३आर्या.

एकुंतिभ्वापहिला दशकलमाच्याचजोहिदोरकमी
च्यकटीनवीनदावे मंजुरनोहेनिबंधस्याहुकुमीं॥४॥

अकट४श्लो.स्रग्धरा

दोघेजेष्टीसआफा धिपिसकल कती कायअकस्यार
आहे एकाजेष्टीसआफा धिपसचकरण्या त्यापरी
मुख्यहोये॥रीतीनेकायद्याच्या आणिकहिंअक्ट
पोलमेंटप्रकारीं तात्पर्याधिक्यआहे चनिगमअ
कटीं फौजदारीविचारी॥१॥

कायदा ५ आर्या.

मुनसिफलोकादरमा केला मुकार त्याविना कांहीं॥
पंचम अकटीऐसा भावा हे अन्य घ्यावयानाहीं ५

अकट ६ आर्या.

कच्छारदेशयेथें कामकमुकारदेखरेखीचे॥ ते
सदरबेर्ड आफा रविनविन्वें कामसा कटीत्याचें॥६

अकट ७ श्लो. मंदाक्रांता.

कांहींकामें शशनजडजा फोजदारीसमंधी सो-
पायाला सकटतरिन्वे बोधनेंत्यासबंधीं॥ सर्की-
टालाकरुनिकथिलें सर्वसम्राटकींही अग्राक-
ल्का गवरनरते अस्तिमुकत्यारपांहीं॥ ७॥

अकट ८ श्लोक. शिखरिणी.

जमीनीन्यादस्ता विषिविषयजो त्यासहुकुमें क

रूनेकींबाकी जरिअसलिया दोनकलमें॥ लिला
वातेंजिल्हा जडजपरित्तो हेचानिकटीं असेकामे
काले कटरकरणे अष्टअकटीं॥ ८॥

अकट ९ आर्या·

बंदोबस्तमिठाच्या करितांणिकअन्यमीठधरल्या
स॥ होयशासइनामच हाभावाहेनवाकटीस्यास ९

अकट १० आर्या·

ग्याजीटींतचठरला जोतोसर्वांसकायदामान्य॥ ए
नाहूषयींकथिला दशमाकटिभावनाहियाअन्य १०

अकट ११ आर्या

बूकें छापायाचा आशयएकादशाकटींकथिला॥
विस्तारेंनवकलमें कळण्याविषयींसमस्तलोकांलाभ

अकट १२ आर्या·

मछलीपट्टणयेथें सनदादेतानत्याजमीदारा॥त्या

तेंनिबंधकरण्या विषयांचाकटनिरोपिलाबारा १२

अकट१३ श्लोक.स्रग्धरा.

इष्टंज्याकंपिनीच्या हरशकसकुणीं त्यावरीचौ

कशीला केलेजेत्यागुन्ह्यांच्या सदरफउजदारी·

सअकत्यारत्याला॥ कोण्याजिल्ह्यांतव्हावें हु

कुमन्चकरणें मुंबईच्याइत्लाखी आहेतेराकटी

कीं सवळाहिकाधिडें कल्मशून्येंविलोकीं॥१३

अकट१४श्लो॰ इंद्रवज्रा

हप्यासराळाधिकएककिंवा जिल्ह्यांतमाजिस्थ

टतोकरावा॥अकत्यारत्यागोर्नरकोंसलास चौ·

दाकटींभावअहेविशेष॥१४॥

अकट१५श्लो॰स्रग्धरा.

मद्रासा दालतीच्या हुजरनसमना आणिकानू
नजेसा तेसासाक्षीनदेये स्मरशरशतमु द्रा-
स्तिदंडप्रकाशा॥ साक्षीदेयेपरीतो कइदचक-
रणें त्यासजिल्हानजीकी आहेत्याकोडताच्या-
त्रिकल्मअकरीं पंधराथीविलोकीं॥१५॥

अकः१६श्लोकःमालिनी·

रयतजनगुळीचे वृक्षनोलावलीया णिकबुल
कनवाजो लीहुनीदेउनीया॥जरितारिकथले
ला दंडहोतातयाला अकदिकलमशून्यीं षोड
शीबंध झाला॥ १६

अकट१७ आर्या·

आननअक्षरत्यावरि कोरूनिकरण्यासकुंपनी·
मुद्रा॥अपतारकल्मपंक्ती सप्तदशाकरिनिरोपि

ळीभद्रा॥१७॥

अकट १८ आर्या·

माजिस्थेराकळउनि चपडाशीत्यांतसाधण्यानाव
कोरावेंदंडनत्या अष्टदशाक्ष रिनिरोपिल्याभाव॥१८

अकट १९ आर्या

दक्षिणदेशांतिलजे सरदाराच्याचकामकाजाला
एकुणिसअकटींचपुणें जडजाशिष्टांटेंजंटनोझाला
१९

अकट २० आर्या·

हिकमाविसदाराला ध्यालकन्यालाविशेषजेगांव
कोसलदेयामुख्यच विंशत्यगटींनिरोपिलाभाव २०

अकट २१ आर्या·

बंगाळेलाख्यांतिल पेसासावाचशंभरग्रेस॥वज
नींकलमचत्वयुत एकविसाकटिंनिरोपिलाशेष २१

इतिश्रीसन१८३५ इसवीचाअकटसंपूर्णएकूनअ
कटनंबर२१ आहेत·

प्रस्तावनाआर्या·

व्याख्यानविनायकनर सिंहानेंमंजुबोधणाकांहीं·
समजावेंपरिकथिलें॥ पस्तीसाकटतयानुरें कांहीं १

अथसन१८३६इसवीचाअकट

प्रारंभ·

अठ्ठायकतीसाषट् कात्यर्था खंडणान्यकामाळा॥ प्र
थमाकटिं विभुताहे गो नरयाचेच खर्चकरण्याळा॥ १

अकट १ आर्या·

मुंबइताव्यानिलजी दस्तूरीघ्यावयासतात्पर्य॥ कू
थिळासविस्तरानें प्रथमाकटिं त्यातपश्यभोआर्य॥ १

अकट२ श्लो॰ वसंततिलका·

विस्तारें गनकल्में जलमार्गाचीजकातघेण्याचा॥
अकट३यांतकथिला निश्चयसारांशहोपहात्याचा २

अकट३श्लो० वसंततिल०

साष्टीइथें उत्तरतीलगुरें नयाला होतीजकातपरि
तीसनिबंधझाला॥ हाभावयाअ्यकटिं विस्तरत:
प्रकार संबोधिलाकलमवर्जितअध्यहार॥३॥

अकट४आर्या·

अठ्राएकुंचाळिस इसवीपर्यंतजारिसन्निकटीं॥
नादारकर्जदारा सुटकाकरण्यासभायचीअकटीं ४

अकट७आर्या·

अठ्रासत्ताविश्वे एकुणिसबत्तीसत्यांतजोहुकुम॥
समाकरींचकथिला साहिलपारिसव्यनोचकाईम ७

अकट९ श्लो० स्रग्धरा·

ज्येष्ठीसाफाधिकीला शपथहिंकरणें लश्करीक्याम डिंगआफीसारासत्याच्यापरिशपथकरावीह्मणो नीहिसार ॥आहेतात्पर्यनगा करिकलमगते बोधि लाहाचपूर्ण। तेसेंचालेलसर्व स्थळिरुचिरपहा बोधहोईलतूर्ण॥ ६॥

अकट ११ श्लो० इंद्रवज्रा.

कोण्यामनुष्याचरजन्मभूमी किंवातसेजातिविचार कामी॥ नोचालणारा मलकोडनाचा अक्षाःकटीक ल्मविशून्यत्याचा॥ १॥

अकट २४ श्लो० इंद्रवज्रा.

नेटीवजडजादिकनामहोतें मोडूनितीठेविलीअ न्यत्यातें॥तात्पर्यजोचोविसत्याकटीकीं भोपंच कल्मींरवलुतोनिलोकी॥ १॥

अकट२५ आर्या.

गोर्नरकोसल्मुख्या हेठेवाश्वासबंदरींमाल॥ पं-
चेविसाकटींकीं तीसरूकल्यें निरोपिलेंसकळ १

अकट२६ आर्या.

कोण्यामुलखीजावो लश्करसाहेबत्यास्थळीं नि
कटीं॥ ठेवायाहिदरोगा कोसल्मुकल्यारसवि
साअकटीं॥ १॥

अकट३०श्लो०मंदाक्रां०

फांसीगाराकइदकरणें जन्माआहेपरीकीं हो
येशाबीतचखलुगुन्हा सक्तत्यालानबाकी॥-
कोण्यादेशीखबरअसल्या थांधण्यानाटकाव
नीसाव्याच्याअकटिकाथिला हाचसंपूर्णभाव १

अकट३२आर्या.

बंगाल्यातिलकलकत सर्कारीबत्तिसाकटीनेमें॥
परमुलखांतिलसारवरउत रायाचाप्रकारषट्कलमें १

प्रस्तावनाआर्या·

व्यारव्यानविनायकनर सिंहानेंमंजुबोधपाकाहीं
समजावेंपरिकथिलें छत्तीसाकटनयानुरेकाहीं १

इतिश्रीसन्न १८३६ इसवीचेअकटाचेंव्यारव्या
नसंपूर्ण·

अथसन्न १८३७ इसवीचे

अकटाचेंव्यारव्यानप्रारंभ·

अकट २ आर्या·

कल्मेंसमनिरोपण केलीनिश्चियबोरघांटाची॥
अकटद्वयांतरीनी दस्तूरीनिरिवलसत्ययेण्याची २

अकट ४ आर्या·

मुंबईदेशांतिळजे घेउनिउत्पन्नज्याजमीनीचें॥पा

छाहरयकरयता चोअकटींचवहिवाटकरण्याचे ४

अकट ६ श्लो० स्रग्धरा-

पाच्छाईकोडताची जरिसनदजया कोडतासास्ति

पाहे बंदीवानासत्यानीं कइदयुततया माफकर्ण्या

विशीहे॥बा छालाकींसिफारे सकृतअसलिया खु

द्दजामीनत्याची घेऊनीसोडण्याला ऋतुअकटिं

असा बोधअकत्यारसाची॥ ५॥

अकट९ श्लो० स्रग्धरा

त्याच्याताब्यांतजीस्था वरमिळकतिला फारशीचाइ

इलाका आहेतोमृत्युझाला मिळकत सगळी घ्या

वयाचाचवाका॥केलाहेमृत्युपत्रें नघुनवअक-

टीं वारसाळासयाचा श्लोकत्रीचाजशीकी प्रथ

मन्वचरणीं यापरीबोधसाचा॥९॥

अकट११आर्या

अद्राविश्चापहिला प्रथमदूयकल्मजाहलेंरद्द॥

अकाकटींकथिलाकीं नजुसर्वालासबोधनीबोध१

अकट१३आर्या·

जेथेंजेथेंफोजा त्यास्थळिंहोईलकोर्टमार्शलकीं।

त्याचीरीततयाची कथिलीतेराकटींनसेपरकी॥ १३

अकट१४आर्या·

परकीयराज्यातुनिकीं अपल्याराज्यांतमालआण

या॥चोराव्याकटिंकथिला तामर्याधिक्यतोति

थेनेया॥ १४॥

अकट१६आर्या·

बंगाल्यांतहिमाला करघेण्याचाजकानसारांश

सोळा अकरीं हाकीं आहे कथिला विशेषनिःशेष १

अकट १८ मंदाक्रांता

फांसीगारापरि त्वकथिला खून केल्या ह्मणोनी तेव्हां-
त्याला कइद करणें तत्क्षणीं चोक सूनी ॥ माजिस्त्रीटा
अपकुनि कुणीं अस्ति मुकत्यारपाहीं हाभावा हे अ
कटिं अठरा नास्तियाहूनि कांहीं ॥ १॥

अकट १९ आर्या.

साक्षी घेण्याविषयीं योग्या हे कीं नसे च अटकाव ॥
मागील गुन्ह्याचा कीं यकुणी साकटिं निरोपिला भाव
१

अकट २१ श्लो॰ इंद्रवज्रा.

माजिस्त्रिटीं कांचतसे दिवाणीं खोटी वदे साक्षतया
नकुणीं ॥ केली प्रतिज्ञा परि केंद त्यांस एकें विसा
कस्यूनु एक वर्ष ॥ ११

अकट २७ आर्या.

कलकटराच्या आज्ञा वांचुनि कोणी करूं नये मीठ॥
नाहीं जकात आशय सत्तावीसा कटीं असे नीट॥ १॥

अकट ३१ आर्या.

मरहुम वाच्छा उलियम धिपोर्ध याचे च कुंपणी श॥
भ्र॥ चे हेश कोश याकीं येकतीसा कटिं निरोपिलद भ्र
१

अकट ३२ आर्या.

नेटिव कोसल याचे आज्ञा न सता चढूं नये ज्ञाजीं॥
द्वादश कल्मे बत्तिस अकटीं तात्पर्य बोधिला हे जी
१
तेराव्या काय द्याची प्रथम रकमनो सत्रिसा कल्मे
येच्या धाडावें सर्व पत्रें स्पिशलस जडजी फोज-
दारी विमुख्या॥ त्याणें त्या त्या गुन्ह्यांचा ठरउनि
इनसा फाणि त्या कोसलाला धाडावें लीहिलेलें

नवरहिजडजी पूर्णशीक्षानबोला॥१॥

प्रस्तावनाआर्या

व्याख्यानविनायकनर सिंहानेंमंजुबोध पाकाहीं

समजावेंपरिकथिलें छत्तीसाकटतयानुरेकांहीं १

इतिश्रीसन्न१८३६इसवीचेअकटाचें व्याख्यानसं

पूर्ण ॥

अथसंन१८३७ इसवीचेअकटा

चें व्याख्यान प्रारंभ·

अकट२आर्या·

कल्मेंसप्तनिरोपण केलीनिश्चियबोरघाटाची॥

अकटद्व्यांतरी ती दस्तूरीनिखिलसत्यघेण्याची॥
१

अकट४आर्या·

मंबइदेशांतिलजे घेउनिउसन्नज्याजमीनीचें॥

पाछाहरयकरयता चोअकटींच वहिवाटकरण्याचें १

अकट ६ श्लो० स्रग्धरा

पाच्छाईकोड ताची जरिसनदजया कोडनासाम्ति
पाहे बंदीवानासत्यानीं कइदयुततया माफकर्ण्या
विशीहे॥बाछालाकींसिफारे सक्तअसालिया
खुद्दजामीनत्याची घेऊनीसोडण्याला ऋतुअक
टिअसा बोधअकत्यारत्याची॥१॥

अकट८ श्लो० स्रग्धरा

त्याच्यानाव्यांतजीस्था वरमिळकतिळा फारशीचा
इलाका आहेतोमृत्युझाला मिळकतसगळी घ्या
वयाचाच वाका॥ केलाहेमृत्युपत्रें नूतुनवअकटीं
वारसा ल्लानयाचा॥श्लोकत्रीवाजशीकीं प्रथमच
चरणीं यापरीबोधसाचा॥१॥

अकट ११ आर्या.

अब्रावीश्वापहिला प्रथमद्वयकल्पजाहलें रद्द॥
अक्काकटिंकथिलाकीं ननुसर्वालासकळेधनीबोध१

अकट १३ आर्या.

जेथें जेथेंफोजा त्यास्थळिंहोईलकोर्टमार्शलकीं॥
त्याचीरीतनतयाती कथिलीतेराकटींनसेपरकी॥१॥

अकट १४ आर्या.

परकियराज्यातुनिकीं अपल्याराज्यांतमालआणा
या॥ चौदाव्याकटिंकथिला तासर्वाधिक्यतोनि
थेंनेया॥१४॥

अकट १६ आर्या.

बंगाल्यांतहिमाला वरघेण्याचाजकानसारांश॥
सोळाअकटींहाकीं आहेकथिलाविशेषनिःशेष१

अकट१८श्लो॰मंदाक्रां॰

फांसीगारापरिच्छ्र कथिला खूनके ब्राह्मणांनी तेव्हां त्यालाकइदकरणें तत्क्षणी चोकसूनि।। माजिस्त्री टा अयकुनिकुणी अस्तिमुकत्यारपाही हाभागाहे अकटिंअठरा नास्तियाहूनिकांहीं ।।१।।

अकट१९आर्या

साक्षीघेण्याविषयीं योग्याहेकींनसेचअटकाव।। मागीलगुन्ह्याचाकीं येकुणीसाकटिनिरोपिलाभाव

अकट२१श्लो॰इंद्रवज्रा॰ १

माजिस्त्रिटीकींवनसेदिवाणी खोटीवदेसाक्षतया प्रकर्णी।।केलीप्रतिज्ञापरिकेदत्यांस येकूंविसाक-ट्यनुएकवर्ष।।१।।

अकट२७आर्या

फलकटराच्याआज्ञा वांचुनिकोणीकरूंनयेमीठ
नाहींजकातआशय सत्तावीसाकटींअसेनीट १

अकट३१आर्या.

मरहुमबा छाउलियम धिपोर्धयाचेंचकुंपणीश-
भ्र॥ चेंहेशकोरावाकीं एकतीसाकटीं निरोपिला
दभ्र॥ ३१॥ अकट३२आर्या.

नेटिवकोसलयाचे आज्ञानसतांचदूंनयेज्ञाजी
द्वादशकलमेंबत्तिस अकटींतात्पर्यबोधिलाहेजा॥१
तेराव्याकायद्याचीप्रथमरकमजो सविसाकलम-
येंक्या धाडावेंसर्वपत्रें स्पिशलसजडजीफोज
दारीविसुरव्या॥ त्याचेत्यात्यागुन्ह्याचा ठरउनि-
इनसाफाणि त्याकोसलाला धाडावेंलीहिलेलें-
तवरहिजडजी पूर्णशीक्षानबोला॥१॥ ॥

प्रस्तावनाआर्या·

व्याख्यानविनायकनर सिंहानें मंजुबोधपा काहीं॥
समजावेंपरि कथिलें सत्ती साव्याकटानुरे काहीं ॥१॥
इतिश्रीसन्न१८३७ इसवीचेअकटानेंव्याख्यानविना
यकृकृतसंपूर्ण ॥

अथसन्न१८३८ इसवीचेअक
टाचें व्याख्यान प्रारंभ॥

अकट१आर्या

बंदारंजकमार्गीज्या मालाचीकींजकातघेण्याची
प्रथमाकटिसरकथिली कल्मेंचोसष्टरीतहो त्याची
१

अकट४श्लो·मंदाक्रांता.

खोटीसाक्षी यदतिसदरा दालती तान्यजिल्हा आ
हेजेथें नजिककरुनी तीव्रकैदांतयाला ॥ धा३

वेळीं त्वरितइनसा फासमिद्धांतह्मेये शीक्षाद्यावी
ह्मणुनिचवथ्या कस्थहोभावपाहे॥१॥
अकट ६ श्लो॰स्रग्धरा
कोणीफिर्यादकर्ता असुकअमलादा रानरखोत
र्थकेला ऐसीअर्जीदिल्यानें मगजरिइनसा फा
सनेमावयाला नेमावीकोंकमेटी गवरनरजो यो
ग्य आल्यादिसूनी आहेसारांशहाकीं खलुकृतु
अकटीं बोधिलावित्सरानीं॥१॥
अकट ८ आर्या
पालखिजाइलयेइल रस्त्यानेंस्वांरबोर घाटाचे
कथिलेंप्रकर्णअष्टम अकटीत्यालासदाजकाती
चे॥१॥ अकट ९ श्लो॰स्रग्धरा
मुंबईच्याइलाखी शशनजडजजे फोजदारीम

कर्णी केले केंदीसदंडा दिकमिनरूपये ज्यासनु
क्सानवर्णी॥ त्यापैकीजेतयाला किमपिचअवयेत्या
सदेयासआहे अकल्यारीत्याविशीचा ननुनवअ
कटीं बोधिलाभावपाहें ॥१॥

अकट१५आर्या॰

अठ्ठासत्ताविश्वे बाराबाकायदानयाकलम॥पस्ति
सपहिलीहोइल पंधाअकटींनिबंधतीरकम॥१॥

अकट१६श्लो॰स्रग्धरा

साहामासावर्ते वहिवटअसली काढण्यालानसे
ती नाहीमुकल्यारकांहीं नकलकरसा हेबत्या-
चीसकनीं तीं॥ ह्मावीआणीक वृत्ति जमिनधणि
पणा कोडतीहक्कवाटा भोग्याचीआणिसोळा
कटिपरिकथिला विस्तरेंहाचसाटा॥१॥

अकट१८श्लो॰स्रग्धरा

सत्तावीसेसवीचा रविमितकलमीं कायदाषोडशी
हे त्याच्याभावाप्रमाणें विषयवस्तलिचा ज्यास-
स्वामित्वआहे॥ घ्यावेजामीनत्याला ह्मणहुनि
कथिला विस्तरेंषष्ठकल्में साचीचासुस्तकीमा
ष्टदशकअकटी ह्याचसारांशनेमे॥ १॥

अकट१९ आर्या॰

घालुन झाझीवोझें वजनावरिअंशजोजकातीचे
घ्यावेंपंधराकलमें एकुणिसअकटींविचारमालाचे १

अकट२० श्लोक॰मालिनी

कजनपरिअसावी चाढिमागण्यतोळे जरिकपटअ
शानें दंडहोत्याचवेळे॥ त्वरितवरतवांकापोष्ट-
हापीसजेथें दशयुगअकटीकीं कागदेपाठवीते १

अकट२१ श्लो० इंद्रवज्रा

चोदाअणेचांदिपरीरुप्याचे तेचालवायाखलुइं-
डियाचे॥मुकत्यारकींगोर्नरकौसलाहे एक्केविसा
कस्यनुभावपाहे॥ २१॥

अकट२८ श्लो० इंद्रवज्रा

सभ्रीमज्याकोडतिसाक्षखोटी सांगेलत्यालाखलु
केदमोठी॥जीवंतआहेपरियंतऐसें अठ्ठाविसा-
व्याअकटींविशेष॥१२॥

प्रस्तावनाआर्या

व्याख्यानविनायकनर सिंहानेमंजुबोधपाकाहीं
समजावेंपरिकथिलें अडतीसाकटतयाजुरेकांहीं॥
इतिश्रीसन्न१८३८ इसवीचे अकटाचीव्याख्या
विनायककृतसंपूर्ण॥

अथसन्न१८३९ इसवीचेंअकराचेंव्याख्यान

अकट२श्लो॰स्रग्धरा॰

चातुर्मासावरीकीं कइदनकरणें स्पष्टमाजिस्त्रियानें
दंडाच्या बाबदीजे परिमितरुपये जोनदेयेतयानें॥
जमीत्याचीकरावी मिळकतजितकी यासमुक्अा
रहोये विस्तारेंचारकल्में हूयअकटिंअसा हाचना
सर्यआहे ॥१॥

अकट३आर्या॰

अठ्रा छत्तिसइसवी अक्रमवाकायदाअसेरद्द॥सुन
सिफकोडर्तिं दावा चालेभावत्रयाकटीं शब्द॥२॥

अकट८श्लो॰ इद्रवज्रा

आलाइलारवारवलुचिनणीचा चालेलसर्वोपरि
कायद्याचा॥ तेथेह्मणोनी कथिलाप्रकार अष्टाष्ट

कींस्पष्टपणेंविचार॥ ३॥

अकट ११श्लो॰ इंद्रवज्रा॰

क्विन केोसलीजो करण्याअपील॥ इच्छील त्याला करण्यासफेल॥ नाहींचपीकीनकलासघेया एका दशाकस्यनुभावहोया॥ १॥

अकट१४आर्या॰

अष्ठासत्तिसइसवी पांचवबत्तीसकायदाबाधा होइलझाझावरते मालचढायाशया कटीचवदा १

अकट१७आर्या॰

अष्ठासत्तिसइसवी अकटाचेषट्‌चतुर्दशोकल्में कंपेशपत्रडाकी सत्राअकटीतयासदरनेमें॥ १॥

अकट१८श्लो॰ इंद्रवज्रा॰

थग्गीप्रमाणेंजरिखूनकेले मालाथवाघेइल॰

चोरलेले॥ तोन्यायकर्ण्याखिलकोडनाहे मुक
त्यारअष्ठाकटि भावपाहे॥ ७॥

अकट १९ श्लो॰ शार्दूलविक्री॰

दोंवर्षावरकैदपूर्णकरण्या शिक्षांटलीहूनियां
धाडावेंअधिकारताशशनजोजडजीस आहे
तया॥ मुख्यादालतिलालिहूनयअसें सिद्धां
तकेलानरी विस्तारेंखलुहाविचारकथिला ए
कोनविंशाकटी॥ १॥

अकट २० श्लो॰ मालिनी

अखिलवतनदारा हक्कमाफीहिकेली असुकअ
सुकऐसेबंधतासर्वझाली॥ जरिकुणिबुजऊनी
घेतत्याकैदत्यांस दशयुगअकटीकीं समवर्षेवि
शेष॥ ९॥

अकट२२आर्या.

बाच्छाकोडनसेसें स्प्रिमकोर्टीमहाराज्ञ्याबाबीं॥ ध्याज्यात्रुकसिजबान्या बेविसअकटीं निरोपिली- हिखुबा॥१०॥ केदीजनजरअपल्या कथिल्या द्द त्तांतज्याजबानीन्च्या॥ नकलघेयाआहे अकल्या शानेरिवलविस्थलीयाच्या॥११॥

अकट२३आर्या.

लश्करचाचशिपाई कांहींत्रुकल्यासत्याजलादूर करण्याकोरटमार्शलतेविसअकटींअसेत्वमुकत्यार १

अकट२५आर्या.

अठ्ठाएकतिसइसवी च्याचवथ्याकायद्यापरीकामे माजस्तिरकलकटरे पंचेवीसाकटींअसानेम॥१॥

अकट२८आर्या.

मुंबइ्यापूर्येथें सोण्यापरिगेहबांधण्याविषयीं॥अ
ठ्ठाविसाकटीकीं कथिलाभावार्थजेमहाविषई॥१

अकट ३१श्लोकइंद्रवज्रा

कापीलसिक्काकुणित्यागुन्ह्यानें सोन्यारुप्याचे
परिन्यायकैंचे सुप्रीमकोर्टीचविचारव्हावा ए
केतिसाकटयनुपस्यभावा॥१

अकट ३२श्लोकस्रग्धरा

कांहीनेत्यापदार्था परिकुशिदनया प्राप्तहोईल
कैसे ज्ञाल्यानेत्यादिरांची मुदतसारलिया पत्र
त्यांवेचतेसे धांवेआजीचमुद्रा नहिजरितुजला
व्याजदेणेपडेल बत्तीसाव्याकटीहा मजकुरक
थिला विस्तरानेनिकाल॥१६॥

प्रस्तावनाआर्या

व्याख्यानविनायकनर सिंव्हानेमंजुबोधपाकांहीं
समजावेपरिकथिले येकुणचाळाकटानुरेकांहीं
॥१॥ संपूर्ण

अथसन्न १८४०इसवीचाअ.मा.
अकट २ आर्या

कोर्टमार्शले लीहिल्यागुना पूर्णताकरावीत्त्या
जना जडजआदिजेकामगारते व्यकटिभाव
हा वोधिलामने ॥१॥

अकट ३ आर्या

बंगाल्यापरिटिवणे मंबइटापूतब्यांकआग्रायहा
व्यकटीचाठिसकल्ये कथिलाआहेसविस्तरेण
हा ॥२॥ अकट ५ श्लोकवसंततिलका.
हिंदूजनामुसलमीनजनाप्रतीज्ञा कर्ण्यासतीनि-

कटरीतअसेमनोज्ञा खोटेवदेलसिकवीलनयास
शीघ्रा पंचाकटीनतुरकल्याविचारदक्षा॥ ३॥

अकट ८आर्या

हुंडीव्यापारीकीं केसीहोईलमान्यव्यापार षट्क
ल्येऋतुअकटी कथिलाविस्तारफारहासार ॥ ४

अकट ९ आर्या

कानूपरितोपूरा होयनिवाडाकसालवादाचा प
ट्कलमेनवअकटी तंटाजाइलकीनवादाचा ॥ ५

अकट १० आर्या

यात्राविषईकरजो घेण्याचानोनिबंधकेलाहे भा
वप्रयागक्जग न्नाथीकथिलादशाकटीपाहे ६

अकट ११ आर्या

पंचेनालिसकल्या दूयरकमापरिकायदातेरा

एकांताणिमजूरी कैदविचाराशयाकटीअकरा ७

अकट १२ आर्या

जाजेवसिंगापूरी मलक्कापूरीघरेनिबाधाया बा
राव्याकटिकथिला तोभावाणीकदस्तुरीघेया ८

अकट १३ आर्या

झाझावरतेन्यावा मालकसानोंविचारकथिलाहे
तद्दूषईदशकल्मे तेराव्याकटिसविस्तरेणाहे॥९

अकट १४ श्लोकसृग्धरा

वादीजाबीयुरोपीयन मुखवचनसिध्धनोसर्वकामें
व्हावेंकीस्वच्छदस्ता अयवजनसता बोधिलापंच
कलमे वादीकांहीनदेणे जरिखलुअसल्या त्या
तवज्जाकरावे देणेदारासदाव्या तअकटिचवदा
हाचसारार्थव्हांवे ॥ १०॥

अकट१५आर्या

परकीराज्याचे जे आहे अधिकार त्याव कीलाला॥
पंभासत्ताविश्वा तिसरानेरापरीबराकथिला॥१॥

अकट१६श्लो०स्रग्धरा.

इष्टेंड्याकंपनीच्या हरयकपदिकीं ठेविण्यालाप्र
कामें॥जे व्हां ताव्यांतव्हावी कसिह्मणुनियां याचि
शींचार कर्में॥कैदा लोकांस शीक्षा ठरलिअस-
लिया त्याजनावर्तणूकी आहेहाभावसोव्हा अ-
कटिचकथिला निश्चयेंतोविलोकी॥१॥

अकट१७श्लो०स्रग्धरा.

कांहींफिर्यादपूर्वी कमिनलजडजी घेतहोतामि
ठाची केलीतीबंधतोकीं प्रथमअयकणें अस्लिमा
जस्त्रिटाची॥त्यालायोग्यादिसूनीं वारनजरित

या पाठवावेंतयानें ऐकावी भावसत्ता कटिपरि
कथिला सर्वतोविस्तरानें॥ १२॥

अकट १८ आर्या.

दारूअर्क विकाया आज्ञादेण्याविशींचमुकत्यारी
कोणालागिक सीती अठ्ठाअकटींचभावतोपूरी॥१

अकट २२ श्लो० स्रग्धरा

भिक्षाजेमागणारे जरिनिजवपुला दुःखदेतील
तेंसे कंटाळासर्वलोकां करतिलवहुधा होयउस
न्नजेसें॥त्यालोकांतीसरात्री कइदचकरणें आ·
णिपोलीसजोकां जायेधण्यीटकावा मगत्रयम
हिने बाविसाकल्यवंका॥१४॥

अकट २२ श्लो० स्रग्धरा.

बाछाईकोडलाचे ननुहुकुमनिचे आणिस्कभीम

केचे हद्दीतासान्यदेशा तिलपरिजडजी आणिमाजि
स्मिटाचे ।। वारंटेंचालवाया अणिहुकुमहकमा का-
यदात्याविशींकीं नेचीसाव्याकरींतो ठरउनिकथि
ला अष्टकलमेंविलोकी ।। १५ ।।

प्रस्तावनाआर्या.

व्यारव्यानविनायकनर सिंहानेंमंजुबोधपाकाहीं
समजावेंपरिकथिलें नाळिसअकटानयानुरेकांही
इतिश्रीसन्न १८४० इसवीचेअकटाचें व्यारव्या-
नविनायककृतसंपूर्ण.

सन्न १८४१ इसवीचेअकटाचेव्यारव्यान

अकट २ आर्या.

गांजाभांगविकीजो कलकटरापासकनीरजाचीटी
घेतांनत्यासदंडन मुद्रानीसप्रकारयुगअकटीं १

अकट ३ आर्या.

मुंबइ आणि कुलाबा टापूमधिं बंदरीं जरी कोणी॥
केला गुन्हा तयाचा नयरीस्थ कटन्मयीं तरी प्राणी॥१

अकट ४ श्लो० स्रग्धरा.

टापूमध्यें कुलाबा आणि कममइच्या बंदरीं कोण-
गाडी किंवा जी पालखी ती इतरस कवह्नें माल ने-
ण्यास होडी॥ठेवाया साणि भाडा ठरविण विषयीं
बांधिला हा विचार ने थें त्या त्या प्रकारें परमित अक
टीं अष्टकल्मानचार

अकट ५ श्लो० इंद्रवज्रा

इंग्लीश सर्कारतया अपाय इच्छी लढंगाणि कबं
डहोय॥मुकत्यारमाज क्लिरटतेधराया पंचाकटीं
सप्तकल्मवांचा॥१॥

अकट ६ आर्या

ननुरस्मवरमथ्यबजे ह्मणजेम यप्रकारबंगाली
देशीनेऊनेनवकल्मे साहांकटीगतीकथिली ५

अकट ७ आर्या

साक्षीघेण्याविषई नानारीतीनिरोपिल्याप्रकटी
परजिल्ह्यातुनिंकैसे कल्माष्टेनिकटसातव्याअकटी ६

अकट ११ आर्या

नेटिवलष्करएथे कोर्हेअफारिकवराचियाकाम
कैसेंचालावेंकी अक्राअकटीअसाठराकल्म ७

अकट १२ आर्या

अठ्ठाळ्ठनिसइसवी पंचेवीसाकटस्थअकरावा
कलमार्थबोधविषई नेराकटिहानिरोपिल्याभावा ८

अकट १४ आर्या

मुंबइआणिकुलाबा टापूतेथीलसर्वबाजार बंदो बस्तकरया कथिलाचौदाकटीचतोसार ॥९॥

अकट १६आर्या

अपत्याकामापूर्वी पिसिनष्टीनेकरावयाशपथ तदर्थषोडषअकटी त्याचीकथिलीसविस्तरेंहीत १०

अकट १८आर्या

इष्टंडयादेशातुनि बाहिरनेण्याविशीलदाइंचे सामानदारुविषई अष्टदशाकटिनिकल्पमहोत्या चे ॥११॥ अकट १९ श्लो० शार्दूलविक्रीडित

मेल्याचानरवारसाअसलिया वेडासमीपीन से सोळावर्षजवा तयाजवळिचेज्ञातीसरवा- जेनसे अर्जीदेउनितुतेबंधकरण्या अकत्या रआहेरवरा कल्पेविंशतिएकुणीसअकटी ता

त्यर्यहोकींबरा ॥१२॥

अकट २० आर्या

मेल्याचाजोपैका येणेअसल्यावसूलघेपाला
सर्व्हीफिर्कीटपंधरा कल्येवीसाकटानहाकथिला १३

अकट २७ श्लो० वसंततिलका

गल्लीविशल्यकरण्याहुकुमाअमान्य त्यालाघडे
हिशातशम्भकरीलअन्य दंडाथवाश्रमनेकैद
चयेकमास एक्केविसाकटिचपंचमकल्मभास १४

अकट २७ आर्या

इष्टटावहिवाटक पैकाघेण्यासकर्जदाराचे सत्ता
विसाकटीहा चोकल्मेणिकजयापगाराचे ॥१५॥

अकट २८ आर्या

अठ्ठाएकुंचाळिस इरर्वाच्यानेविसाकटीहुकुम

त्याणरिल्लष्करलोका लायूअशुविसाकटीसीस
अकट ३०श्लो०शार्दूलविक्रीडित १६.

जोकोणीरवलुक्रोडतासउलटी माजस्थिटासी
तसे बोलेकेंदतयाशनहूयमिते दंडैकमासाअ
से न्यायासीअटकावताकरिलकीं जोदांड
गाईकरी तीसाव्याकटिभावतीनकलमे मुद्रा
नदेयेनरी ॥ १७॥

प्रस्तावनाआर्या

व्यारव्यानविनायकनर सिंव्हानेमंजुबोधपाका
हीं समजावेपरिकथिले एकेचाळाकटानुरेकाहीं
सन्न१८४२इसवीचेअकटाचेव्यारव्यानें १८.

अकट ५आर्या

दारूविकण्याविषई फीकैसाघेतल्यारजाचीटा

मुंबईआणिकुलाबा टापूमध्यर्थपावण्या अकल्पी
अकट ६ आर्या १

इंग्रजसरकाराच्या देशीकाहींकगांवमुबद-
ला घेयाभावनिपाणी सातारांचेसाहाकटीक
थिला ॥२॥ अकट ८ आर्या

अठ्ठाएकेचाळिस इसवीचे कटिन्वीसयकुणीस
भावप्रकारपुढें अष्टाकटिंसदरकोर्ट होण्यास ॥१

अकट १२ आर्या.

लश्कर लोकांचेजे कर्जविचारींतसेच बाजार ॥ बं
दोबस्तकराया बाराच्याकटिंनिरोपिळासार ॥ १॥

अकट १३ श्लो. स्रग्धरा.

मुंबाईप्रेनसीचे मुलकिवस्फलिच्या ज्यासअ
कत्यारआहे दिल्हासर्कारत्याला वस्कलचक

रण्या कायमुख्यत्वहोये॥जागीर्दारासनेसे च इतरसरदारासअकल्यारताकीं देण्याच्या बाब दीतो त्रयदशअकटीं भावआहेविलोकीं॥१॥

अकट१४आर्या.

मुंबइआणिकुलाबा टापूमध्येंजनासज्याकर्मे॥ देयेदुःखतयाशीं क्षार्थीचोदाकटीचदशकल्में

अकट१५श्लो० इंद्रवज्रा

नेटीवलोकांसकिमोरशीस टापूकडे ज्ञानहिजा वयास॥ ज्ञाजींतिथेंत्यांसचन्यावयास तीरी तपंधाकटिं कल्मवीस॥१॥

अकट१७आर्या.

रशिनियुक्तामामध्यें डिपुटीकर्ण्यासमुख्यको सलकीं॥ कथिलीरीतयाची सत्राव्या कटवि

शेषनोपरकीं ॥१॥

अकट१८श्लो॰मालिनी.

जरिकुणिवस्कलाचे कामकर्तेगुन्हेकीं करिलत
रितयाचा न्यायकर्ण्याविशींकीं॥कलकटरवि॰
मुख्या हेचमाजिस्त्रिटाला त्रिकलमअठराच्या
कृत्यहोधाडण्याला॥१॥

प्रस्तावनाआर्या.

व्याख्यानविनायकनर सिंहानेंमंजुबोधपाका
हीं॥समजावेंपरिकथिलें बेचाळिसाकटानुरे
काहीं॥१॥

सन्न१८४२इसवीचेअकटानेंव्याख्यान.

अकट१आर्या.

स्थावरमिळकतविकली घाणतसेंघेउनीचनों

दविणें॥आदो घडेलत्याचें चालेप्रथमाकटीं

चफीदेणें॥१॥

अकट ३ श्लो० इंद्रवज्रा

भोग्यासचाळीसवक्षयद्यास नाहीनिवाडाफि

ळयुक्तत्यांस॥मुख्यस्थळींत्याफिलहोकरा

या तेमुख्यआज्ञा त्यकटींचदेया॥१॥

अकट ५ श्लो० इंद्रवज्रा

प्रानिवाडाबटकीगुलाम कर्ण्यांविकूनेंरवलु

चारकल्म॥पंचाकटींविस्तरतःप्रकार संबो

धिलाहानजुभावसार॥१॥

अकट ११ श्लो० शार्दूलविक्री०

रीतीज्याअसतीलत्याचकरणें अकत्यारहो·

यातसे नारीह्मत्तुनिकामधामनकदा घेऊंन

येहोअसे अक्काच्याअकटीनिरोपणअसा पं
धासकल्मेंपहा केसेज्यावतनासकामकरते-
चाला वयाला महा ॥ ४ ॥

अकट १२ श्लो० स्रग्धरा·

मुख्यस्थानीहिजेंव्हा वरवितिजडजे सर्वजे
तेनिवाडे भाषानेस्वस्यल्यांवे अणिकतरज
मा कोडतीवाक्यमोडे जोडावेत्याहित्याला स
कलमुनसिपे यापरीकोडतीजे वाक्यानेपूर्ण
कीजे रविमतअकटी तीनकल्मेविराजे ॥ ५ ॥

अकट १८ श्लो० स्रग्धरा·

टग्गीडाकाइटीचा किमपिनरजमा होउनीउर्फ
तैसें त्यालाडाकाइटीचे निकटदखडा घालती
होयऐसे शाबीताहेगुन्हा ज्या वरजरतरतेदंड

ण्याकेदमोटी देशातूनीहिन्याचे नवयुगअकटी
बोधिलात्यानुसागी ॥ ६॥

अकट १९श्लो॰मंदाक्रांता

घाणाचीकी समजअसता घेतलानेचवस्क
ज्यानेज्याचे प्रथमपरिते नोंदिलेतेचअस्क
त्याचेचाले ह्मणुनिकथिले तीनकल्मेतसेकीं
एकोणीसा कटिचपहिला रद्दआहेविलोकी ७

अकट २१आर्या

ज्यारीतीनेहोइल मोलकऱ्याचीरवानगीजेसे
मोरीशासटापूकड एकविसअकटीनिरोपिलेऐ
सें॥८॥ अकट २४श्लो॰इंद्र॰

डाकाइटीचाचगुन्हाठकाव केलातयासफतवा
रवलुशास्त्रभाव नाहीचन्यायाविषईविचार

सद्बोधचोविसकदीप्रसार ॥९॥

अकट २५ श्लो० वसंततिलका·

जीजीनसे णिगटडीहि बनावटीचे इष्टेंड्यचा
चपरदेशिहिकंपनीचे आणेलजोहिजलमार्ग
काढूनजेव्हां होतीलजयरसपंचविसाकटीहा १०

प्रस्तावनाआर्या

व्याख्यानविनायकनर सिंव्हानेमंजूबोधणा·
काहीं समजावेंपत्रिकाथिलें त्रेनालीसाकटानु
रेकाहीं ॥११॥ ५ ७ ५

सन्न१८४४इसवीचेअकटाचेव्याख्यान·

अकट २ श्लो० स्रग्धरा·

द्यावेजामीनखर्चा चिअणिनकला सर्वइंग्ली
शभाषा फिर्यादीच्यासमंधी अखिलतरजुमा·

कौसलीक्षिनआज्ञा आहेज्याचीकराया अफि
लहिन्वथ्याकायद्याचेशताचे कल्माचाभावऐ
सा हूयअकरियुगे कल्मसारांशप्हावें ॥१॥

अकट ५आर्या·

सोडनिकाडिलजोकां आज्ञावाचूनगोरमेंटाचे
दशशतमुद्रादंडच होइलत्यालाशयाकरींपंच २

अकट ८ आर्या·

नेटिवअफीसरकी सेन्यासिणाईसकोर्टमार्शल
हाकेंदेतदेविण्याविसि अष्टाकटभावबोधिला
पाहा ॥३॥ अकट ९श्लो०शार्दूलविक्रीडित·
अर्जीच्याविषई विसुरव्यसदरा मीनाकडेकौंत
से द्यावीक्षांसदरामिनासमतिवा दीनाहिताच्या
तसे ऐकूनेअणिजोविचारकरणे नाब्यातआ

हेजरी कल्येपंचनवाकटीचकथिला तात्पर्य होयापरी ॥४॥ अकट १४ आर्या

जीवंताहेतोपरि कैदकरायातसेतरीपार करण्या ससदरकोडन मुख्याहेकाटचतुर्दसीसार ॥ ५

अकट १५ आर्या

कापुसरेसिमकापड यावस्तूचेजकातबंद रिकीं घ्यावीकैसीयास्तव पंधराव्याकटिविचारआहेकीं ६

अकट १६ आर्या·

सोळाव्याकटिकथिला षट्कल्मानेबनाविलेमी ठ त्याचीजकातकैसी घ्यावीह्मणहूनबोधनोस्पष्ट ७

अकट १७ श्लो॰ स्रग्धरा·

अंग्राज्याकीकुळबी महसूलकरण्या फौजदा रीदिवाणी नेमायालायजंटे आणिकपरिआणि

ष्टांटस्यात्याप्रकर्णी त्यांहिकामेकरावी कसित्म्हणु
नितसे सर्वकानुप्रकारे सत्राव्याच्याकटीहे विक
थनकथिले पंचकल्मेविचारे ॥८॥

अकट १९ आर्या·

नानावस्तकवरीकीं घेण्याचीजीजकाततीबंध या
विसिसप्तमकल्मे येकोणीसाकटीचहाबोध ॥९॥

अकट २७आर्या·

आज्ञाचढूननेटिव दुसऱ्यादेशातजावयाहुकुम
लागेयचेवीसा कटिनास्यसिस्तिसप्तदशाकल्म १०

अकट २२आर्या·

तांव्याचेजेऐसे करण्याचेटंकसाळयास्तवहे क-
ल्मेवेदनिवेदन बावीसाकटिविचारतोप्रहे ॥११

प्रस्तावनाआर्या·

व्यारव्यानविनायकनरसिंव्हानेमंजुबोधपाका
हीं समजावेंपरिकथिलें त्वेचाळाकदानुरेकाहीं
सन्न १८४५ इसवीचेअकटाचे व्यारव्यान·

अकट २ आर्या

जारस्त्रीच्याकर्मा विसिभर्त्तारासिवायफिर्याद
ऐकूनेजरिशाबित होयेच्यकटीनयाघडेकेद ॥१॥

अकट ३ आर्या·

च्यकटीअफीलरवर्चा जामिनघेण्याथवानघेण्या
स याबाचीकथिल्राहे स्पष्टपणेंइस्टइंड्यनाभास २

अकट ८ आर्या·

सरकारामलदारा शासूनाफीलरवर्चजामीन घे
ऊनेयाविषई अष्टाकदिसर्वबोधिलेंकथन ॥३

अकट ९ आर्या·

नानाजीनसयावरि ठरलीकिंजकातशेकडाटक्के
केलीरीतप्रकरी नव्याअकटीनिरोपिलेपक्के॥४

अकट१०श्लो०स्त्रग्धरा·

झालीफिर्यादद्यावे प्रथमसमनजो त्याकडेपो-
हचवेना ऐसेझाल्यासनेव्हां बारितचप्रतिवा
दीसधर्ण्यासअन्या द्यावेवारंटत्याला ह्मणहु
निकथिलें कोर्टवादालतींचे आहेमुक्त्यारताकीस
दशमअकटी भावव्हावेंनयाचे॥५॥

अकट११आर्या·

दशमाकटार्थव्हावें आहेकामासफोजदारी-
च्या कथिलाआषयअकरा अकयरीतीतसेपाहा
त्याच्या॥६॥ अक्ट१५श्लो०१आर्या २
माजस्त्रीटासमक्षी जमिनजलेतसे मासळी

मारण्याची जागाआणीककाहीं जमिनभवविसी आणिवाडीतयाची कोणीफिर्यादकेला तरिशाशि महिना त्यातकीजेनसेकीं ऐकूनेसमसकल्वें ह्म णहुनिकथिले पंधराव्याकटीकीं ॥७॥

अकट१५आर्या२

पंधराकट्यर्थाहे नेटिवअफीसराणिलष्करचे सोजरदेण्याघेण्या व्यापाराचेतसेचकर्जाचे यावितरिक्तेजरिकीं फिर्यादाहेनसूनयेंष्टाप॥ अर्ज्याघ्याव्यासर्वहिं कोडतसाध्यावरीचकामो प॥७॥ अकट१८श्लो०२इंद्रवज्रा·

जीवंतआहेपरियंतकैद जोसोसणाराकरण्या सबोध केदीसउद्धक्तजरितोहिहोये शीक्षाक सीत्यासघडेलकाय॥८॥एतद्विसीतोकथिला

हिकल्में अष्टाकटांभावरसप्रकामें मृत्यूतरी-
पारकरावयाला आज्ञावरूनीजडजीतयाला

अकट २९ श्लो० शार्दूलविक्रीडित·

कामेंपुष्कळफोजदाम्यणिदिवाणीझालियाको
सला नेमायाअधिकारताम्निचतिथे ज्यायंट
जडजाखिला धाडावेंरखलुकामत्याहिंकरणे
जिल्हास्थजडजापुटी कल्पाष्टेकथिलाविचा
रसराका एकोनतीसाऽकटी ॥९॥

अकट ३१ आर्या

लश्करचाकरसोजरअपीसरज्यासपेनसीना
हे त्यावरटाचनबसतो एकतीसाकटिह्हिकल्पतोपा
हे ॥१०॥ प्रस्तावनाआर्या·

व्याख्यानविनायकनर सिंव्हानेमंजुबोधपाका

हीं समजावेंपरिकथिलें पंचेताळाकटानुरेकाहीं ११
सन्न१८४६इसवीचेअकटाचेव्याख्या०

अकट१श्लो०१आर्या१

वकीलासफीचाचतुर्थांशदावा परीसाक्षहोना निवाडानद्यावा असाभावएक्याकटींवर्णिलाहे सविस्तारतेरा स्फकल्मेंच पाहे ॥ १ ॥ मुनसिफलो कालाहे दंडकरायावकीललोकातें त्याबाबदि जडजकरी नाही फिरणारसत्यमानातें ॥ १॥ गुणअवरूनेयुलनर आहेत्यालामिळेलर्कास नद निपरीक्षाकींघ्यावी सदरादालतह्मणूनहे निनद॥२॥

अकट२आर्या·

अकटहयद्दिकल्मे कथिलाकापूसबंदरीनेला

कोणाजकाननाही एनहिषईविचारसर्वाला॥२

अकट ३ श्लोक·

जमीनीचाकज्या बहुतअसतोहद्दविषई तया
नाशालागी अकटिनिसरा कल्मषटूहीं सवि
स्तारेहद्दी ठरउनितयानिश्चयपणा तसेशी
क्षामोडी जरिननुतया बोधुनिजना॥ ३॥

अकट ५ आर्या·

सरतातिलजोपोलिस त्याचीअकत्यारताअ
सेकेंसी याविसिपंचमअकटी कल्मविशून्ये·
निरोपिलीऐसी॥४॥

जाहीरनामा·

तेराकानुयुतेकीं जाहिरनामारजेविसीप्रगट
घ्यावेपगारकापुनि कोणाकेसेनघ्यावयानिकट

अकट ११ श्लो॰ स्रग्धरा.

खांदेशप्रांत देशी अहमदनगरी त्यानले
कांहिगांवे मुंबाईकायद्याचे हुकुमचअमला
पासूनीमुक्तव्हावें एकुंतीश्चांतभागा वरूनप्र
थकजे शेवटीलीहिलेले तेथेकेलेएजंटा कटि
ननुअकरा पंचकल्मोनिबोले ॥ ५॥

प्रस्तावनाआर्या.

व्याख्यानविनायकनर सिंव्हानेमंजुबोधपा
काहीं समजावेंपरिकथिले सेताळीसाकरा
नुरेकहीं ॥१॥ संपूर्ण.

सन्न १८४७ इसवीच्चेअकरावेव्याख्या॰

अकट ५ श्लो॰ स्रग्धरा.

इस्टंडया कंपनीच्या हुकुमपरमिते फोजदाऱ्य

र्थज्याची संस्थानीअन्यदेशा वहिवटकर-
ण्या मुख्यताहेतयाची शीक्षापूरीकराया ति
स्क्ळभपडण्या ज्याजपासीतुरंग तेथेंधाडून
द्यावे निगमस्कळमें पाचव्यांतप्रसंग ॥१॥

अकट१० श्लो० स्रग्धरा·

अठ्ठाछतीसतीश्चे अणिकखलुतसे त्रेयचा
ळीसवीचे चोवीसाकायद्याती ललिखितहु-
कुमा कोरटावाचुनीचे कोर्टान्याजन्मपूरी ठर
विणअसल्या त्यातरीपारकर्णी आहेमुख्य
तनाही परिलिखितकरणे दसरीदाहिवर्णी २

अकट१३आर्या·

हिंदुस्थानाचेनर जातिलसिंव्हद्दिपासहोत्या
त एकुंचाळीसचौदा जोभागाहेचरहतेरात ३

अकट ३० आर्या.

विद्याभ्यासाविषई ग्रंथस्वामिल आणित्यारीती
कथिल्याविंशत्यकटी सन्नाकल्मेसविस्तरेंनीती ४

प्रस्तावनाआर्या.

व्याख्यानविनायकनर सिंव्हानेमंजुबोधपाक्य
ही समजावेंपरिकथिले सन्तेताळाकटानुरेका
हीं॥१॥ संपूर्ण.

सन्न १८४८ इसवीन्चेअकटाचे व्याख्या०

अकट ३१ श्लो० स्रग्धरा.

कोणासीखूनहोये अणिकजरिकुणा खूनहो
ईलऐसे माहीतासूनज्याने शिक्षहरिलुट
णे दर्वजाएकडासे नोहाम्रित्थीसनेण्या परस
हअसता त्याठगाअर्थआहे पोरेचोरीभय

त्ने करिठगितिसरा बोधिलाभावपाहे ॥१॥

अकट ६श्लो० इंद्रवज्रा

अन्येंग्रजीराज्यसमंधिजातो एतोतसेमालहि
गलवनेतोत्याचीजकातदरसारखिव्हावया
सी हाभावषष्टपरित्यानअसेविषेषी ॥ ६॥

अकट ७आर्या

सदरीअकटाचेकीं केलाहेकींबरानिराकर्णक
त्म्हद्येनससक पाहातोतूर्णअर्थपरिपूर्ण ॥३

अकट१०आर्या

संस्थानमाडवीचा मंबाईच्याचरवालसानाला
कानुनतेथेचाले कलमनितियेदशाकटीकथि
ला ॥४॥ ✿ ✿ ✿

अकट११श्लो० मालिनी

ठगदरवडियाला कैदसम्राब्दव्हावें समजुनिकुणि

वस्तू चोरलेलेंनघ्यावें॥ कमिटनयकरावा हेचरुद्रा

करीत्री कलमनजुनयावें मोलवीमत्तशास्त्री॥१॥

अकट१८ श्लो॰ स्रग्धरा.

धावामाजीनबावा करतकविभुचा दोलतीचाविचार

सर्कारानींकरावा जरिकृणअसल्या फेडहीकारभार॥

संरक्षावेंकुटुंबा अणिकनकरणें कायफिर्यादचाले

बाकीपैसातयाष्टा द्दशकिचअकटीं चारकल्मेंनिघाले

अकट२१आर्या.

एक्केविसाकटहूय कलमजुगाराणिपैजलेरवाचे॥चा

लेफिर्यादनहे कोउनिस्कपीपकांहियोगाचे॥१॥

प्रस्तावना.आर्या.

व्याख्यानविनायकनर सिंहानेंमंजुबोधपाकाहीं॥स.

मजावेंपरिकथिलें आहेनाव्हाकटान्नुरें काही॥१॥

सन्१८४९इसवीने अकटाचें व्याख्यान.

अकट२आर्या

धिंडनडागूनेकीं तद्दिशिकानूनबंधकेलाहे॥कल्प-
द्रुयेंद्रुयाकटि कथिलासारांश हाचतोपाहे॥१॥

अकट४श्लो०स्रग्धरा.

वेडाभ्रांतिष्टकेदी जरिननुअसला त्याविशीन्याय-
केसा ह्मावात्यालागुन्ह्यानें चिरहितकरणें आणिवं
दीततेंसा॥संरक्षावेंअशातें आणिवकरखुनियां मु
क्तात्यासनेमें विस्तारेचेोकटीकी सकलविषयहा
बोधिलासम्रकल्पें॥१॥

अकट६आर्या.

अर्मारील१करीचे जनपेनशिनावरीद्दिवाणयमल॥

चालेन कधीषड करी वेदस्क कल्मेंनिरोपिलाविमल॥ १

अकट १२ श्लो॰ शार्दूलविक्रीडित॰

सन्नष्टापंच युग्म हृयदशमुनिचा कायदाकीं ठ्याचा त्याचे छत्तीसकल्मा तिलमजकुरजो त्यापरीचोक शीचा॥ आहे कर्णर्थीसभ्यकस्या रनिरखिलसदरा दालतीलाणिजोकां बाराकस्याशयाहे नवकरिजरिनो चारकल्मेंविशांका॥ ३॥

अकट १४ श्लो॰ शार्दूलविक्रीडित॰

जोकोणीनरलश्करीवरचडी किंगाफितूरादिकें केला त्यावरिकीं गुन्हाकिलनये शाबीतझाल्यासके। यावज्जीवसमुद्रपारकरणें मभाब्धकेदाथवा त्यालासक्तघडे नशास्त्रमतचो कल्मेंकरींचोवदा॥ १॥

अकट १५ आर्या॰

सत्ताविश्वाअष्टा साव्याकल्मेकरदत्तीरकम ॥ पं-
धराव्याकटिकेली आहे त्यालानपूर्णशशिकल्म १

प्रस्तावनाआर्या·

व्याख्यानविनायकनर सिंहानेंमंजुबोधणाकाहीं॥
समजावेंपरिकथिलें एकुनपन्ना कटानुरेकांहीं॥१॥

सन्न१८५० इसवीचे अकटानें व्याख्यान·

अकट५आर्या

ब्रीटनदेशावांचुनि गलबतिमालासकांहिं नजका
न॥इ ष्टेंड्या च्यादेशीं पंचाकटिकल्मएकरत्तांत॥१॥

अकट६आर्या·

लश्करिहोतानगुन्हें माफकरायाधिकारादिधलाहे॥
हिकमांडरइनचीफा षष्ठाकटिकल्मचारत्तेंपाहें॥१॥

अकट७आर्या·

अठ्ठेताळिसाकट रद्दास्त्यन्यस्थळींगुनेगार॥नेतादि

नतेगणणे समाकटिकल्पतीनस्फविचार॥१॥

अकट९आर्या

मुंबाय्यन्याटकाणी लघुकर्जाचेवसूलहोण्याला॥न

वअकटीहेकथिलें शतएकादशककल्पहोन्याला॥१॥

अकट१०श्लो.स्त्रग्धरा.

आर्वस्थानातुनीकीं गलबतअइनी बंदरीमालयेतो की

ण्यादेशांतुनीकीं गलबतजरिकीं भर्तडाम्मालजातो ना

नानेक्कापदार्थीं न्नुकसरतया दोनकल्पेनदाही अठ्ठे

ताळेसवीचा कृतुअकटिअशा यावदीलसुनाही॥१॥

अकट११श्लो०स्त्रग्धरा

एक्केताळेसवीचा अकटदशनया कल्पतेरास्तिरद

सर्कारा चेमिळाफा णिमदतकरणा रेबिासंस्थान

शब्द॥ त्याच्याराज्यांतजाये गलबतकसिफी घ्या
बयाचाप्रकार अकांच्याच्या करीहा विनिखिलक-
थिला पंचकल्पेंविचार॥ ६॥

अकट१२आर्या·

सर्कारीद्रव्याचे करणारेवस्कलज्याजमीनीचें॥ य
हिवाटणारजामिन घावेकटिषट्ककल्पबाराचें॥ ७॥

अकट१३आर्या·

विश्वासघातकरणा ऱ्यालाशीक्षाकरावयाअकट
तेरासन्नठराशें पन्नासाचाविबोधिलाप्रकट॥ १॥

अकट१६श्लो०स्रग्धरा·

नानाभानाकरूनी परविषयहरे चोरठक्कादिनां-
चे न्यायेसाबीत झाल्या वरिकइदतया आणिदं-
डीकरांचे ज्याचीनुक्सानझाली किमपिचअवघे

दंडपेसातयाव धावेंहाभावसोळा करिंकलमयुगें दंडकांहींलिलांव॥१॥

अक्षर१७श्लो०स्त्रग्धरा

मंबाईच्याकुलाबी नयसडकतसे लोहरस्ताकरा· या जाग्याचीन्यूनताकीं अणिजडपडल्या घाल· तानाहिंपाया॥एयेज्याचेजमीनी सकलसदन· ही पांडवांचेमनाक् गेलाहक्काणित्यांचा ह्मणहु निसतरा करुयसेकल्मएक॥१॥

अक्षर१९श्लो०स्त्रग्धरा·

दाह्यवर्षावयाचे हुनिकमिनसणें आणिअश्रुब्दहू नी जास्तीचेनोअसेजे लघुशिशुकतया योग्यधं दाकळोनी पंचेवीसाग्रकल्मे उदमशिकविणे ए कुणीसाकटीहा विस्तारें सर्वलोका समजुनिकरि·

ता बोधिलाभावपाहा ॥१३॥

अकट २१ श्लो. स्रग्धरा

हिंदुम्लें छादिकाचे णिपुरुषअबला अन्यधर्मा
नुसारी जातीबाहीरगेल्या अगमनयपथा हक्क
नाह्मीविचारी इष्टेंड्याकंपनीनें उपरविगणाना
नायकूनेंअशास बाछाईकोडताचे किलशाशि-
कलमें वर्णिलाएकवीस॥१॥

अकट २४ आर्या.

मुंबइयापूमध्यें नेयतमारवूजकानदरपुरुषा॥सा
डेसातरुपाया कल्मत्र्यकटीविचारचोवीस॥२४॥

अकट २५ श्लो. शार्दूलविक्री-

देहानाशविकार करक्रअसे देईलजीवभकी
जोअन्याविष स्वांसकांहिवरर्षेसंधूत ासा

णकीं॥ यावज्जन्मविशालकैदकरणें वेदाब्दकींशेव
दीं कानूनाचलणाकरी त्रिसिकवी पंचेविसाव्याकरीं १

अकट २६ आर्या.

कलकत्तारवेरिजकीं देशीबंगालनिर्मलाथ्वान॥क
रण्याचीदाकल्मे सव्वीसाकरिंनिरोपिलीमान॥१॥

अकट २७ आर्या.

गलबतव्यापारीकीं करणेंकैसेरजष्टराविषयीं॥सो
ळाकल्मेंकेळी सत्तावीसाकटीबरीसपई॥१॥

अकट २८ आर्या.

गलबतावरमोत्या व्यापाराच्याचबाबदीसार॥ए
क्केताळिसकल्मे अठ्ठावीसाकरांतविस्तार॥१॥

अकट ३० श्लो॰ स्रग्धरा.

सेनाळीससवीचा प्रथमअकटिंजो भावतोन्यून॰

तेला नेलापूर्वींवकीला विषयिकथनजें कीहिद्यावी तयाला॥ नाग्रेअटकावकेली रिग्युल्युरअपिला दीडमहिनावि संख्या मासत्रीचीनतीसा अकटि नकथिली चारकल्पेनव्याख्या॥१॥

अकट ३१ आर्या.

मंबइएथेंमीठा सर्कारीवसूलरक्षणाविषयीं॥ कल्पा येंकीं कथिली एकतीसाव्या कटींवरीसफई॥१॥

अकट ३४ श्लो० स्रग्धरा.

इथेंस्याकंपनीच्या मुलकिंजरिविभू थोरराहे थवा कीं राजद्रोहामुळेंतें कयदफनतया रक्षणाच्याविवेकीं॥ किल्यामध्येंतुरंगीं तजविजकरण्या स्थान रीतीप्रकारें चौतीसाव्याकटीह्या त्रिकलमकथिला भावमोक्ष्याविचारें॥१॥

अकट३५आर्या.

मंबाईलाख्यांतच तरिवरयेण्यासमा णसासकरा।
अष्टाकल्पेंकथिलें पस्तीसाव्याकरांतविस्तार॥१॥

अकट३६आर्या.

गोरेवसिपाईजे लश्करिचेत्यांसकैदझाल्यानें॥ने
मणुकाणिपगारी हक्कनछत्तीसयुग्मकल्याने॥१

अकट३७ श्लो॰स्रग्धरा.

सर्कारीकार्यकर्ते निखिलजनजरी वागणूकीतखो
टे मोटेंदुष्कृत्यकेलें खबरपरमुखे ऐकिलीसत्यवाटे॥
त्याचीपंचानुमतें चवकसिकरण्याशाधिकारास्ति
तेसे त्यालासस्पिंडकीजे मर्दानसअकटीं कल्पपं
चेविशोऽसे॥२३॥

अकट३८ श्लो॰ स्रग्धरा.

फोणाच्याह्मिसमोरे कइदयतजना फोजदारीसं-
मंधी खटल्याच्याचोकशीच्या समइचकरणा-
जो वकीलासमंधीं॥त्याच्यातर्फेवदावें कुणिसन-
दिभसो यापरीसर्वसार विस्तारेंबोधिलाहे अड
तिसअकरीं वर्ततेकल्मचार॥१॥

अकट४१श्लो॰ इंद्रवज्रा

सिंगापुरी पोलस बेटजेथें मल्कापुरीयास्थळिसर्व
तेथें॥पंगूभिकारीठिवणेअणिनेणें त्रीकल्मएकेचा
ळकयांनजाणें॥१॥

अकट४३आर्या॰

मंडळिनोंदायाचे त्रेचाळाव्याकयांनह्यासार॥एके
नाळिसकल्में कथिलाहेकींबहूतविस्तार॥१॥

अकट४५आर्या॰

कारोनस्अगळाचा नियमप्रेनाविशींविचारांशा॥

पंचेताळाकाटकीं चोंकशिकरण्येक कल्यानिःशेष॥

प्रस्तावनाआर्या·

व्याख्यानविनायकनर सिंहानेंमंजुबोधपाकाही॥

समजावेंपरिकथिलें पन्नासाव्याकटानुरें कांहीं॥१॥

सन्न१८५१ इसवीचेअकटाचेंव्याख्यान

अकट४श्लो॰स्रग्धरा·

मुंबाईताणिताव्या नगड्रसनदी नायबाचेणिनेंसे·

एकाकिंयाधिकानें मणुकविकरण्या कामत्याचंहि·

केंसें॥माजस्त्रेटासआहे हिगवरनरत्या कौसला

लाधिकार भयःसंदूरवेदा कटिक्रतुकलमें चोधि

लासर्वसार॥१॥

अकट६श्लो॰इंद्रवज्रा·

आहेतजात्याकितिएकफोरा साचीजमीनीवरिह कथारा॥ इष्टेडमंबाइतनप्रकार साव्याकटींचो विसकल्मसार॥१॥

अकट७ श्लो॰ वसंततिलका

फिर्यादजीप्रथमकोडतिदाखलाहे तीचाअफीलख लुइशिपशलादिपाहे॥ झालेनरीहुकुमआदिलको डताचा चालेलसप्तअकटींयुगकल्मत्याचा॥१॥

अकट८आर्या॰

रस्तेप्रसिद्धपूली रहदारीचेजकातघेण्याला॥अ ष्टाकटिंकल्माष्टें सर्कारासाधिकारदेण्याला॥१॥

अकट९आर्या॰

मुंबइटापूयेथें जोनरखेळेजुगारगुप्तपण॥होई सहस्रदंडी षोडशकल्मेंनवाकटींकथन॥१॥

अकट १०आर्या.

अठ्ठाएक्केचाळिस इसवीचाअकटवीसत्याचाच॥
कथिलाअर्थदशाकटिं पंचमकल्मेंनिरोपिलाहाच

अकट १५आर्या.

मुंबइएथेंरूजर केरकचोरामिळूनविकणारा॥ज-
मीदंडहिंद्वोइल पंध्राकटिदशककल्मसुविचार १॥

अकट १६श्लो० स्रग्धरा.

द्रव्याचेमालमजा मिळकतदुसरी कोणतीतारणाचे
कापट्यानेंथवाकीं विगतनयपथा चोरलेमालज्या
चे॥ घेतोरवातोविकूनी मिळविसमजता घेयजो-
त्यासशीक्षा होयेसोव्हकथीकीं करूनिखुकदमा पा
ठवावेंसमक्षा॥१॥

प्रस्तावनाआर्या.

व्याख्यानविनायकनरसिंहानें मंजुबोधपाका हीं॥
समजायेंपरिकथिलें एकावन्नाकटानुरेकांहीं॥१॥

सन्न१८५२इसवीचे अकटाचें व्याख्यान

अकट१श्लो०स्रग्धरा.

जकातीच्याबाबी निखिलममई ठाखिसगळ्या ठ-
रवाव्याकानू नरहितचझ्या लेनुकथिला॥ बहु
व्यासेलोका समजघडण्या पूर्णनपथा अव्याहत्री
कल्में प्रथमअकटींसूक्ष्मरूपथा॥१॥

अकट२श्लो० स्रग्धरा.

समुद्राच्याकांठीं चपरकियरा ज्यांतखुषकी ज-
कातहेमाला वरीहिसगळाजायअणकी॥ दिवा
णीमाजस्थी टरवलुनजिथें तेंचपररा ज्यमाना
नेंऐसें द्वितियअकटीं कल्मअकरा॥१॥

अकट ३ श्लो० शार्दूलविक्री०

दर्वेकर्णिकस्या हुनीहिनिघती जेवस्तुमक्तानया
देयामुख्यअसे कळेकटरसा हे बान्यलोकानया॥
जिल्ह्याचेणिक बादशाइजितके सत्रीमकार्टेजिथे
तेथेंनाघ्धिकारतीनअकटीं अठ्ठास कल्मेमिते १

अकट ४ श्लो० इंद्रवज्रा०

सोडूनिजेमोरशिबंदरास टापूंतजातानतयाविशेष॥
कानूनचद्रक्षणव्हावयास चोथ्याकटींपंचमकल्मभास १

अकट ८ श्लो० इंद्रवज्रा०

लवाजमाशोरिफखर्चद्यावें नाकीतपत्रामलचालवावें॥
हेकोडतेमंबइळाग्विसर्व अष्टाकटींअष्टसुकल्यभावा॥१

अकट १२ श्लो० इंद्रवज्रा०

कोणाकसेपामइनामझालें धाराअहेनाहिंतयासचाले

हीचौकशीपूर्णकरावयाला वागकटीरुद्रफकल्मस्याला

अकट १२ श्लो० वसंततिलका.

सफीमकोडनितसे ऽन्यअदालतीचे मुख्यापराधवि-
षयांकरिदंडत्याचे ॥ न्यूनाथवानिग्विलमाफकराव्य
ला नेराकटींचसरकारहिकल्मस्याला ॥ १॥

अकट १८ श्लो० स्रग्धरा.

इष्टइंड्याकंपनीच्या मुलखिननुजिथें पादशाहस्फको-
र्ट आहेताणीकनेथे सकलविषयजे फौजदारीविशि
ष्ट ॥ त्याच्याकेशासरीती आणिनयकरणें कोणत्या
हाप्रकारें विस्तारेंषोडशाच्या अकटिसकलमें सत्त
विशेविशेषे ॥ १॥

अकट २१ श्लो० मंदाक्रांता

जिल्होजिल्हीं गइरसनदा डीपुटीनेमण्याचे त्या-

णीकेंसेस्कनयकरणे कायअकत्यारत्याने॥याच्या
चाबीकथनकरणं दूरकेल्यापराध एक्केचीसा अक
टिकलमें पंचमेंपूर्णवोध॥१॥

अकट२३श्लो०शिखरिणी.

दुराचरणेंकर्णे गफलननसे वेयअदबी अशादंगां
होयें निरिवलकि सर्वा भूनकसवी मिळेदंडांपर्का
विषयजिनका रवर्चेघडला मुदाईनेंदोका अकटि
कलमें तीनकथिला॥१॥

अकट२४श्लो०स्रग्धरा.

एनद्देशीयमर्त्याविषयुतकयफी जानसेभक्षवावी जो
रानेंचाकरीनें करविलपसवी व्यर्थकेंदंनदेनी॥का-
नूनानेंविरूद्धे ठकविलपरदे शासनेंचअशाशी शि
क्षाव्हावीद्यणोनी रविपुगअकटी णवकलेंविशेषी१

अकट २७ श्लों० स्रग्धरा.

पोळासापाटलानें हरमुखरूपया त्यातचोरीअसेल
नानाउत्संगकेंगी दिलिपरपुरुषा केदवेदानमूल॥
झाल्यापिर्थादसावी तनचमगरूपये पंचपर्यंतदंड-
खोरासदृनाससनाविसअकटिअसे वेदकल्पोंवि
भांड॥ १॥

अकट २८ आर्या.

पोळासाच्याकामी बंधाहेसदरफोजदारीला॥पा
हाण्याचेंकोसळ करितिलअज्ञाविसाकटीहिं
कला

अकट २९ आर्या.

एकुण तीसाअकटीं सदरास्थितजड्डु जेहिनोंफरणें
सर्किटकोसळदेतिल सनदजरीकिंत्रिकल्पपरिकरणे

अंक ३० आर्या.

परराज्यांतिल जे नर एतद्देशीय मानवाधक्क॥ घेण्या
अर्जी घावी तीसाक्रस्यर्के कल्मशपथांक॥१॥

अंक ३३ श्लो० शार्दूलविक्री०

गोलीसामलदारलाचकुणि जे घेतीतसेंकी जनीं वार्ता.
गेररहा असेंहि कलता तात्काळमुख्यामनी॥आ.
त्यानीं ब्ररपोटमुख्यविभुला कर्णेनिशाणें कणें बनी.
माकरिवेद कल्मगणानें संबोधिल्याहेपणे॥१॥

अंक ३३ श्लो० स्त्रग्धरा.

शाअहेसत्य ज्याको ठतिनतुपरिजि त्यांनतोका
निवाडा चालाया दाखलानां अमलहि कथिनों चा
ललाघ्या चयाडा॥ वादीमुकत्यारभाहे जिथअम
लचले सर्वकानुमकारें निल्लारेंनेंकगवें दशकल.

मयुतें तेंत्तिसाकस्यखेंरे॥ १॥ व्याख्यानविनायक.
नरसिंहानेंमंजुबोधपाकाहीं॥ समजावेंपरिकथि
लें बावन्नाव्याकटानुरेकांहीं॥ १॥

सन १८५२ इसवीचें अकटाचेंव्याख्यान.

अकट १ श्लो॰ शार्दूलविक्री॰

मद्रासाणिकमुंबईस मुलकी अल्पावयस्कें मुलें
चोरीजेंकरितील अन्यविषया शीक्षानयानो बळें
मारावेंफटके नसेकरनळा पाठीपटेलंपटी शाला
धीशजसें नकेंदकरणें कल्महृयेकाकटीं॥ १॥

अकट २ आर्या.

ब्रीटनदेशीयाच्छा चेंकुळउपभोग्यनाजमीनीची
यादेशींरयतापरि घावाजाबहूयाकटीहृतिये
ची॥ १॥

अकट ३ आर्या·

लोरवंडीरस्त्यावर रहदारीबाबदीनवादसारा
बंदोबस्ताविषई अकटिचोवीसवल्यान्याकसग
१

अकट ५आर्या

अव्वाएकुंचाळिस चौथाकानूनसमकल्याचा र
द्दाषयकेलाहे कलमें कापाचव्यातहोसाचा ॥ ८॥

अकट ७ श्लो० शार्दूलविक्रीडित·

जोकाणीदुसऱ्याघरीशिरुनिया माराकुटीनेकरी
मालान्यान्यपदार्थवस्तुविषयापीडाकरावीजरी
माजस्त्रेटमह्यापराधनसल्या ऐशागुन्ह्याचोकशी
कण्र्यालाधगणप्पानित्यानिभुअसे गमाकरीदेकसी
१

अकट८ श्लो० स्रग्धरा·

संस्थानीन्याकुल्याचा दिशानिखिलतसे मंबई भार

प्रस्तावना आर्या॰

ज्या ख्यानांविनायकनर सिंहानेंमंजु बोधपाकांही॥
समजावेंपरिकथिलें त्रिपन्नायाकटानुरेखांहीं॥१॥

सन्१८५४ इसवीचे प्रकटाचें व्याख्यान.

प्रकट १ श्लो॰ आर्या.

इष्टेंड्याकंपनीच्या परमुलखिं अयोग गुन्हेचाअ
रोप आलाहे ज्यामनुष्या वरनंतु भरण्या न्यायक
र्यां कलाप॥ताणीच्यासर्वदेशीं विहरणअमली॰
सर्वचारंटमान्य शीघ्रधावें धरूनी कृषिअकटि॰
तया पंचकल्मे विसान्य॥१॥ अग्रासत्ताचीश्वा अ
कावाकायद्यातिलेस्पष्ट॥ केलेंर हूचकल्मे नेंजाणा
पंचषष्ठहीमम॥१॥

प्रकट८ आर्या॰

भद्राए ह्रें चालिस धीसे का वन्न चा नसं दाहा॥८॥अर्थ स्पष्ट स्पष्ट करी केला हे चारकल्मके पाहा॥ ५॥

अक्रूद १४ श्लो॰ स्नग्धरा॰

इष्टं ज्या कंपनीच्या विनिरिवलमुलखी कोणते ही रिवाणी कोर्टानेजे दिलेले फ रसनल हुकुमा ज्यांक नोशहरद्वाणी॥ ज्यं गासोपहसीने रहितभाधिल कोर्टेन कंपेशारद्दनुक्मानीपक्षकारा नवअकरि करा वेनकल्मेकबोध॥१॥

अकर ११ आर्या॰

अर्थ पेंसा कृण्या चा स्यङ्गरुदांतआशयहा॥ चि न्मारेकंधिनार्का कन्याचितपे समंजसंणाहा॥ १॥

अकर ११ आर्या॰

र करीपचाहांसरू घेण्याचें आणि नोंदण्याविषई॥

एकाहात्तरकल्मे केलीसत्राकटांवरीसफर्ई॥१॥

अकट १८ आर्या.

गाड्यावरभाड्याचे बावदिकथिलाठराफटीसार॥

लोरवंडीरस्त्यावर कल्मत्रेचाळिसेसविस्तार॥१॥

अकट २१ आर्या.

ज्यांकास्तवकिलसर्वा पैसादेण्याविशींअभिप्राय॥एक्के

विसाव्याकटि कथिलाकल्म हूयेंन्यनोकाय॥१॥

अकट २९ आर्या.

बंदरिपुरोपरवंडी सूर्यास्ताागधीनपाटवणी॥ए

कुंतीसाव्याकटि कथिलासारांशहाहिकल्मानें॥१॥

अकट ३३ आर्या.

कश्चिदपिन्यायाधिप निजभाषणिनिजठरावळीहून

कज्यातरिठेवावा तेत्तीसाकटिहराप्यकेकथन॥१॥

अक्रूर ३४ आर्या.

विद्याधंत्राचे जे स्थानास्तंभावि नाशकाशीक्षा। तो
तीसाकारटिकथिली तेविसकलमेंबहूतस्फावि विक्षा॥
१

प्रस्तावनाआर्या.

व्याख्यानविनायकनर सिंहानेंमंजुबोधणा
समनावेंपाग्कथिलें बोपन्याचाकटानुरेकाशी॥१॥

संन१८५५ इसवीचे अकटाचें व्याख्यान.

अक्रूर २ श्लो॰ आर्या

ग्याजीटाणीकजाही रखवरअसम्या वर्तमाना
टिपत्रें सर्वाली कोपयोगी क्रिपरिवयकस्या त्यात
लेंसर्वनंते॥जाणायानेंपुरावा प्रथमदरशानं! सु
र्वस्या पाधिपानी पत्तीसावाचकानृ दशामस्का
ळारदकेडास्मणांनी॥१॥ अष्टाब्दयाहूनिकमी

नसावा साक्षीजनाणीककसापुरावा॥ घ्यावा कसें कोणस्त योग्यतेचा पाहाण्यास मुख्य त्वहि कोडताचा २॥ जिल्ह्यांतिल मुकत्यारी पत्रेंशतमेलकावरी कोणी॥ मुख्यामलदारानें सहिकेले तेहि चालती त्याणी॥३॥ अठ्ठावन्नस्त कल्मे उपारिस्थित सर्वभाव बहुमत्तें॥ अकट ह्यांत कथिला विस्तारोंनी निरोपिला एथें॥४॥

अकट३ आर्यागीती

हिंदुस्थानांनिलजे अमीरानूनिलोकनफरारी॥ होण्यास्तव नवकल्मे च्यकटीहेंबोंधकाधकाभारी॥१॥

अकट१० श्लोक० शार्दूलविक्री०

आहेज्या पक्षिपक्ष कारणअसल्या इन्कारघ्यायातया साक्षीजोचुकवील सर्वजुकसा नीपात्रतो घ्याव

या॥ साक्षीदारजनासयोग्यसमने तेपाठवावेंक-
सें आहेअदशमाकटीविषयहा कल्मोष्मिंक्षोणि
सें॥ १॥

अकट १२ श्लोक-मालिनी·

मयननगहयाती बाबदीत्यानुबंध अपहनिघड
लेलें त्यासव्हावेंनबंध॥ प्रभुगिनिकार्येण्या हृह
कल्मोंविचार रावअकटिंअसाकीं बोधिलापूर्ण-
सार॥ ५॥

अकट ११ श्लो॰ मालिनी·

अपहनिर्गिनियोगें मेनमर्त्याकुटुंबा निघडनि-
नुकसानी थावयापूर्णजाला॥ इतरविषयबदला
त्यामधि पोटमत्त अपनश्निगमकल्में हावनेगक
दांन॥ ५॥

अकट १५ आर्या. गीती.

माहा सानि हाय पोलिस जायंटाने मणेसमुक त्यार॥
मेनेर केसलपंधा कटिकल्मद्दूनिशेपिलासार॥१॥

अकट १६ आर्या.

सत्ताविश्वानेविस तिसरा वावस्थसाहवाकलम॥
केलारद्दनपट्टा घालावेंषोडशीत्र येंगुल्म॥१॥

अकट २६ आर्या.

सरकारी ज्यांकीज्या लघुरकमाठेउनीजरामयत॥
तद्दारसासद्यावें सव्वीसाकटि चपंचकल्मांत॥१॥

अकट २७ आर्या. गीती.

सरकारीपामसरी नोटीज्यांकाशराधिकाराहे॥ कों
णाकामेंकेसें सत्तावीसाकयीअसापाहे॥१॥

अकट २८ श्लोक.

ब्याजाचा वदिजे पुराठरविले कानूनसर्वोदयें फलें
दूरदरापरी किलनसे जैसेकरारान्वये देवावें जरि ना-
दराणि नजरे ज्या कोडनाच्या जसे पैसन्यायवरहीं
कुसीदमिळणें अद्भाविस्मयहें असे॥१॥

अकट ३३ आर्या.

लंडनजीवरपूर्वी सूर्यास्यावसणा टवीणार॥
टंडीहांइलतेंतिस अकटीकरन्मा हनेंमागिन्मार॥१॥

अकट ३४ श्लो॰ स्रग्धरा.

नावन्नानेतिमाच्या अकटपार्गनया टेन्यकोडनाति
लेजें न्यायानेंतें विरुधं इनरकलवितों चूक आहे-
शिवानं॥ तेसंनोचालवावें मन्लअफिल जया द्या-
वया नाधिकार चौतीसाव्याकटाहा धट्टकलमग-
णे बोधिलेंसर्वसार॥१॥

अवतर्णिका.

व्याख्यानविनायकनर सिंह्मनेंमंजुबोधपाकाहीं॥
समजावेंपरिकथिला पंचावन्नाकटानुरेकांहीं॥१॥

सन्न१८५६इसवीचेंअकटाचेंव्याख्यान.

विभित्सपोथ्याआणिचित्रनेंसें विक्रीपाहायासठि-
ऊंनयेसे॥देवालयींनोअसल्यासचिंता येकाकटीं
कल्मनवेंस्मपंथा॥१॥

अकट२आर्यागीती.

माजस्त्रेटप्रकर्णी लेखींफिर्यादनांतसेकेली॥इन
सार्फासुख्याहे व्यकटीकल्मनयें गतीचदली॥१॥

अकट६आर्या.

नूतनयुक्तीकेली तीचाप्रकटार्थइंडियासुख्या॥अ
र्जीयावीसनिस कल्मेंषष्ठाकटीअसेव्याख्या॥१॥

अकट ८ श्लो० स्त्रग्धरा२०

तेगसत्ताविसाचा वसफयुगकलमा तीनसत्ताविसा
ची चोथीरद्दीनकेली रकमहिंचवदा ममकल्माचि
साची॥ चोथीकानूनअठ्ठाविस वसफयुगा कल्मचे
दाणिपंच प्रायोरद्दीनुरंगी गवरनरविभू ष्याष्टिभा
वार्थद्यच॥ १॥

अकट ९ आर्या गीती

सतमिचेपाटीवर लिहिण्याचे फौशरातसेमाल॥ने
ण्याविषयीनव्या अकटीकल्मचयेंतयाचाल॥ १॥

अकट १० आर्या

लश्कारिखून यजरवमी नोकरोंच्याचेचयाबदीदादा॥
शनवोनिसाण्ननसे केलेरद्दाहिकल्मकेपादा॥ १॥

अकट १२ श्लो० स्त्रग्धरा

इष्टइंडियाकंपनीच्या दिशिकमिशनरा पोलिसानेम· ण्याला त्याच्याहातीतसेकीं डिपुटिशशिखुगा का मकर्नेपराला माजस्त्रेटापकर्णी सकलाहिविषयें· पाहणेंचौकशीने आहेतेराकटींकीं शतवरअटरा कल्मभावप्रमाणें ॥१॥

अकट १५ स्लो॰ स्रग्धरा·

विप्रस्त्रीचापतीतो जरिमृतअसला अन्यभर्ताकरा या आहेमुख्यत्वतीला प्रथमपतिसह प्राप्तसंगा वराया॥ अप्रौढेलाच नाहीं अनुमतनसतां मातृ- पित्रादिकाहे॥ ऐसेझाल्यासशिक्षा ऋषिमितक· लमें पंधराव्याकटीहे॥८॥

अकट १६ आर्या·

इष्टइंडियाताव्यातिल बंदरिंदेणीचफीहि घेतात॥ य·

र्षापरिनहि धारें कल्मेकें षोडशाकटी त्यांत॥१॥

अकट १ १ श्लो. स्रग्धरा.

अत्राचोपन्नसभा कटिहुकुमपरा सर्वमाजस्थि
टाचे झाडाघेण्यासचारं टसमन सपिना आणिध
र्म्मासत्याचे॥ इष्टंडस्याकंपनीच्या मुलकिवहूनरं-
चालतीया प्रकर्णी फिर्यादान्यानसत्रा कटिकथि
नचलें येद्कल्मार्थवर्णी॥१॥ ७ ५